

IZ ŠOLE JE PRIŠLA NOVA GENERACIJA

V poklicni kovinarski in elektro šoli našega izobraževalnega centra je ob koncu junija končala šolanje nova generacija učencev. Doslej je najštevilnejša, saj je obiskovalo tretji razred 206 učencev. Največ, 144 se jih je šolalo za Litostroj, 59 za temeljne oziroma delovne organizacije Iskre, 3 pa za nekatere druge delovne organizacije.

Od vseh 206 učencev je opravljalo zaključne izpite v prvem rednem junijskem roku 172 učencev, preostali bodo morali ob koncu avgusta najprej opraviti še popravne izpite iz predmetov tretjega razreda, nato pa še zaključne izpite.

Z uspehom učencev, ki so opravljali zaključne izpite, smo lahko zadovoljni, saj je bilo uspešnih 156 učencev ali 90,7 odstotka. Odličen uspeh je doseglo 17 učencev, prav dobrih je bilo 63, dobrih 69, zadostnih 7 in nezadostnih 16, od katerih pa ima 14 učencev popravni izpit zaključnega izpita iz enega predmeta in le dva učenca morata ponavljati celotni zaključni izpit.

Predvidevamo, da bo večina sedaj neuspešnih učencev ob koncu avgusta in v začetku septembra prav tako uspešno zaključila šolanje.

Po poklicih je uspešno opravilo zaključni izpit v junijskem roku 35 strojnih mehanikov (strojnih ključavničarjev), 18 strugarjev, 12 orodjarjev, 10 rezkalcev, 21 tehničnih strojnih risarjev, 17 livarjev, 6 modelnih mizarjev, 24 elektromehanikov in 13 mehanikov TK naprav. (Podatki se nanašajo na vse učence, ne glede na to, za katere delovne organizacije so se šolali.)

Prva generacija tehničnih strojnih risarjev

Med navedenimi učenci je opravljalo zaključne izpite tudi 21 učencev, ki so se izobraževali za poklic tehnični strojni risar — ra-

zen dveh vsi za Litostroj. Na pobudo TOZD IRRP in v skladu z odločitvijo kadrovske splošnega sektorja tovarne smo pred tremi leti razširili izobraževanje učencev v poklicni šoli še za ta poklic. Medtem ko so imeli nekdanji polletni in celoletni tečaji za risarje značaj priučevanja za risarska dela, pa je triletno šolanje v poklicni šoli enakovredno vsem drugim poklicem širokega profila, za katere izobražujemo učence na naši šoli. Seveda smo morali najprej ustvariti pogoje za izobraževanje za ta poklic. Skupaj s tovarno smo nabavili risalne deske in drugo opremo ter zagotovili prostor za risalnico. Pouk tehničnega risanja je prevzel izkušeni učitelj Rafko Pečirer, pri ožjem poklicnem predmetu poklicna tehnologija pa smo se povezali tudi s strokovnjaki tovarne.

Pri metodah pouka smo upoštevali naše izkušnje v prejšnjih tečajih, pri pouku drugih poklicev v poklicni šoli in pri pouku tehničnega risanja s strojnimi elementi v oddelkih kovinarskih razredov. Vendar smo iskali tudi nove poti, da bi čimbolj prisluhnili zahtevam uporabnika oziroma potrebam tovarne. Stalno smo bili v stikih s strokovnjaki oddelkov, v katerih se bodo tehnični strojni risarji zaposlili, in prilagajali učne načrte dejanskim potrebam. Na tem mestu bi posebej omenili uspešno, a za učitelja zelo odgovorno vključevanje izdelave delavniških risb v pouk. V času, ko so se učenci takega dela v šoli še le učili, so na podlagi konstrukcijskih risb že risali detajle, ki

so potem predstavljali tehnično dokumentacijo za proizvodnjo.

Naslednji pomembni korak je predstavljala praktični pouk teh učencev v oddelkih v tovarni, k teoretičnemu pouku pa so učenci še vedno hodili v šolo. Privajali so se svojemu konkretnemu bodočemu delu in si dopolnjevali znanje.

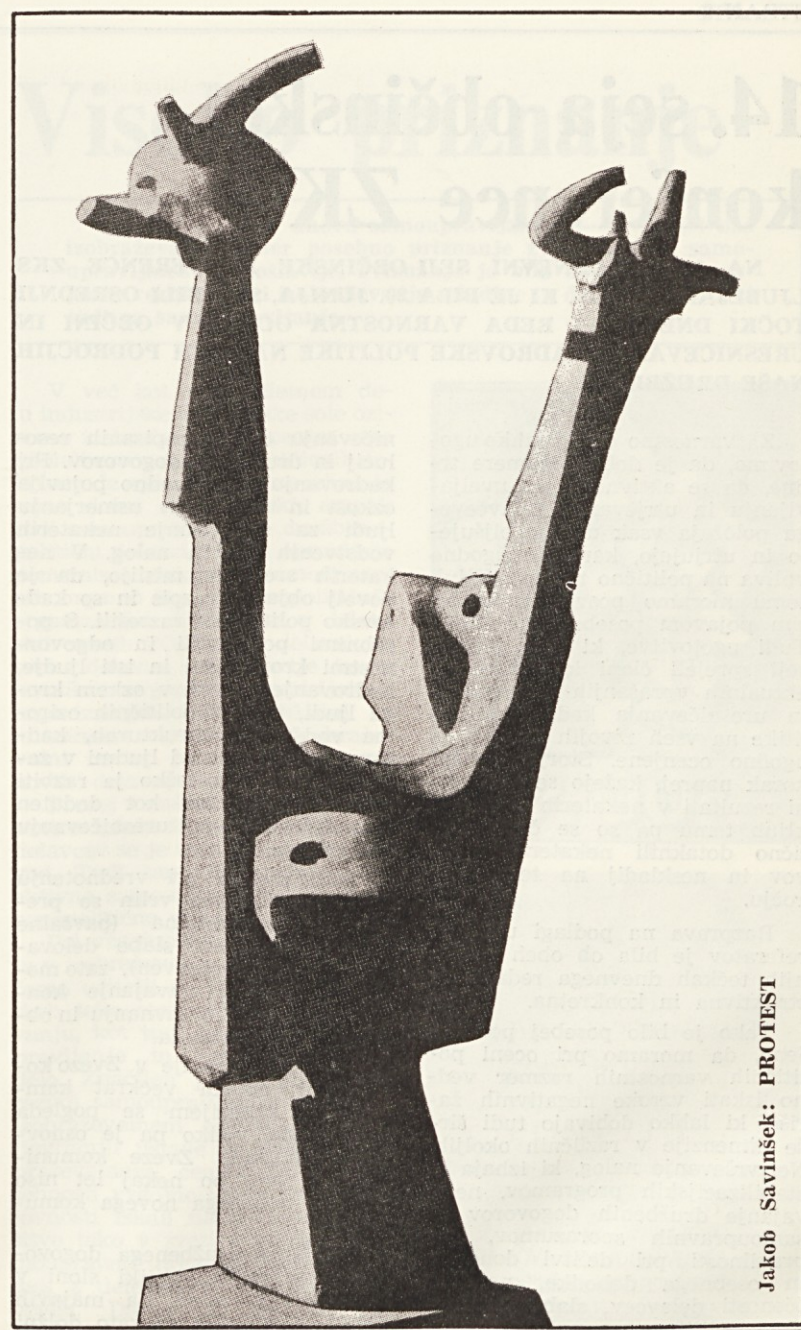
Sodelovanje v pedagoškem procesu med šolo in tovarno je rodilo dobre sadove, saj so vsi učenci — tehnični strojni risarji delali zaključni izpit v prvem, junijskem roku in vsi so bili pri praktičnem delu izpita v tovarni ocenjeni z odlično oceno.

Po mnogih letih nova generacija livarjev in modelnih mizarjev

Druga pomembna novica v zvezi z letošnjimi absolventi poklicne šole pa je, da je zaključilo šolanje 17 livarjev in 6 modelnih mizarjev. To so učenci, ki smo jih pred tremi leti vpisali v šolo skupaj z drugimi učenci iz čakovskega območja in sosednje republike Hrvaške. Pod vodstvom izkušnega učitelja Bojana Štimeta in Gregorca so ti učenci prav tako zelo uspešno v treh letih obvladali poklicni program. Tudi tukaj sta oba učitelja tesno sodelovala s strokovnjaki v tovarni, tako pri zagotavljanju materialnih pogojev za praktični pouk, kot tudi po strokovni plati. Učenci so dosegli v času šolanja precej visoko raven svoje strokovne poklicne usposobljenosti. Delavci v livarnah in v modelni mizarni so te učence že v času šolanja sprejeli za svoje, jih vključevali v obravnavo strokovne problematike in jim posredovali svoje izkušnje. Učenci so se dejansko že vraščali v svoj bodoči kolektiv.

Tako je izobraževalni center v tem letu okrepil prihod mladih delavcev v tovarno ter se tako vključil v prizadevanja za povečanje litostrojske proizvodnje.

H. Premelč

Jakob Savinšek: PROTEST

PRAZNOVALI SMO

4. julij, dan borca, praznik vstaje jugoslovanskih narodov, dan, ko je politični biro CK KPJ sklenil, da osvobodilno gibanje preide v oboroženi odpor.

Julija 1941 je slovenski narod skupno z drugimi narodi sramotno premagane in okupirane buržoazne kapitalistične Jugoslavije vstal v upor in pričel novo odločilno in najbolj svetlo poglavje naše zgodovine.

Začelo se je s posamezniki, najzavednejšimi pripadniki delavskega razreda, nastalo je iz majhne partizanske čete, preraslo v odrede, brigade in divizije.

Od posameznih strelcev proti okupatorju in njegovim hlapcem je vzplamtela splošna ljudska vojna, ki je zajela vsa področja razkosane domovine, z žico obdana mesta in vasi, svobodne gozdove in osvobodjena ozemlja, kjer se je rodila nova oblast.

Delavci in kmetje so zamenjali svoje orodje s puškami, uradniki, učitelji, študentje, pa pisatelji, pesniki, glasbeniki, očetje in matere, fantje in dekleta, skratka vsi svobodoljubni in politično prebujeni ljudje so se zbrali v gozdovih, zibelki partizanstva, zatočišču preganjanjih.

To je bila generacija, ki je začela narodnoosvobodilno vojno, nosila glavno breme ljudske revolucije in jo zmagovito končala. Generacija, ki nam zapušča svoje dragocene izkušnje partizanskega bojevanja — model najučinkovitejšega splošnega odpora, model ljudske vojne, kjer je vsak prebivalec vojak in sovražnik okupatorja.

Ohranjanje in nadaljevanje tradicij narodnoosvobodilnega boja pomeni organiziranje priprav za splošni ljudski odpor, usposabljanje delovnih ljudi in občanov v mestu in na deželi, v delovnih organizacijah, družbenih ustanovah in šolah za oborožen odpor proti okupatorju ter za delo in življenje v pogojih splošne ljudske vojne.

S strategijo splošnega ljudskega odpora, ki jo gojimo in razvijamo za obrambo pridobitev socialistične revolucije in samoupravne organizirane družbe delovnih ljudi, se vračamo k partizanski taktiki narodnoosvobodilne borbe. Izkušnje partizanskega bojevanja nas opozarjajo na neusahljiv izvor, neprecenljiv pomen ohranjanja in usposabljanja gorskih domačij in oddaljenih hribovskih vasi za delovanje ljudske oblasti in za zaledne baze teritorialnih partizanskih enot.

Vloga borcev NOV je prav zaradi dragocenih izkušenj partizanskega bojevanja nadvse pomembna tudi pri organiziranju splošnega ljudskega odpora. S svojim revolucionarnim žarom in borbenim duhom so nekdanji borci najuspešnejši mentorji obrambnih priprav, izobraževalnih krožkov, mladinskih pohodnih brigad, orientacijsko taktičnih pohodov in odpora. Organizacije zveze borcev in zveze rezervnih vojaških starešin v združenem delu in krajevnih skupnostih so nosilci obrambne vzgoje, zato naj ne sodelujejo samo na tradicionalnih srečanjih, proslavah in obujanjih spominov na slavne revolucionarne čase, temveč naj bodo tvorno udeleženi in borbeno aktivni tudi v današnjih obrambnih pripravah, prenašajo naj partizanske izkušnje na mladi rod, seznanjajo naj nas s strategijo in taktiko partizanskega bojevanja pod vodstvom našega dragega voditelja tovariša Tita.

M. Špolar

Dela se bližajo koncu

Gradbeni in obrtniška dela na novi proizvodni hali TVN gredo h koncu. Pretežni del domačih strojev je dobavljenih in jih že razmeščajo, pri dveh uvoženih pa so tudi nas ujeli predpisi o omejitvi uvoza. Upamo, da nam bo uspelo uvoziti še preostale stroje in da bomo do konca leta s kolikor toliko kompletno strojno opremo začeli s proizvodnjo v novi hali.

Zadnje dni naši delavci pospešeno izdelujejo žerjavne proge, izvajalec del Slovenija ceste s svojimi kooperanti polaga zadnje instalacije v kinete zunaj objekta, izdeluje energetske priključke, urejujejo pa tudi že okolico.

I. Gantar

14. seja občinske konference ZK

NA 14. CELODNEVNI SEJI OBČINSKE KONFERENCE ZKS LJUBLJANA-ŠIŠKA, KI JE BILA 20. JUNIJA, STA BILI OSREDNJI TOČKI DNEVNEGA REDA VARNOSTNA OCENA V OBČINI IN URESNIČEVANJE KADROVSKE POLITIKE NA VSEH PODROČJIH NAŠE DRUŽBE.

Za varnostno oceno lahko ugotovimo, da je dobra, razmere trdne, da se aktivnosti pri uveljavljanju in utrjevanju delavčevega položaja vsak dan izboljšujejo in utrjujejo, kar zelo ugodno vpliva na politično trdnost. Kljub temu moramo posvetiti nekaterim pojavom posebno pozornost. Tudi ugotovitve, ki smo jih na seji sprejeli člani konference o aktualnih vprašanih oblikovanja in uresničevanja kadrovske politike na vseh nivojih družbe, so ugodno ocenjene. Storjen je bil korak naprej, kažejo se kvalitetni rezultati v nekaterih sredinah, kljub temu pa so se člani kritično dotaknili nekaterih pojavov in neskladij na tem področju.

Razprava na podlagi uvodnih referatov je bila ob obeh osrednjih točkah dnevnega reda konstruktivna in konkretna.

Tako je bilo posebej poudarjeno, da moramo pri oceni političnih varnostnih razmer vedno iskati vzroke negativnih žarišč, ki lahko dobivajo tudi širše dimenzije v različnih okoljih. Neizvrševanje nalog, ki izhajajo iz stabilizacijskih programov, neizvajanje družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov, nepravilnosti pri delitvi dohodka in osebnega dohodka, neobveščenosti delavcev, slaba kadrovska politika, premalo izostrena odgovornost, razsipavanje z družbenimi sredstvi, pojavi kriminala in drugo, vse to so možne pojave oblike, ki predstavljajo spodbujanje ustavnega položaja delavca, njegove varnosti in družbenega premoženja. Če analiziramo in prenesemo vse te pojave v politično oceno v naših sredinah, potem lahko ugotovimo, da je kljub prizadevanjem tako Zveze komunistov kot ostalih političnih sil še vedno preveč možnosti za delovanje sovražnih sil, ki na različne načine poskušajo ta vprašanja podtikati skozi vidik samoupravne nesposobnosti in učinkovitosti. Tu radi pristavijo svoj lonček predvsem tisti, katerih glavna politična aktivnost je kritičnost pri ocenjevanju Litostroj.

Na konferenci je bilo tudi jasno opredeljeno stališče do posameznih prekrškov, tako družbenih kot tudi samoupravnih. Posebej smo se seznanili s problematiko Megrada, kjer je socialna varnost delavcev z ozirom na njihov gospodarski položaj slaba.

Poseben primer je prav gotovo vprašanje AVR Inženiringa (sedaj Lesing), ki je tik pred likvidacijo, saj ne ustvarja nobenega dohodka, sprožen pa je tudi postopek družbenega varstva. Zapleten je tudi položaj v nekaterih drugih sredinah (TIKI, VVZ Litostroj).

Člani konference so na podlagi obravnave sprejeli sklepe, s katerimi se bodo seznanili vsi komunisti v občini, da si bodo lahko v vsakem trenutku zastavili vprašanje — ali so v sredinah, kjer delajo, upoštevani vsi konkretni problemi.

Pri pripravi varnostnih ocen naj služijo posamezne opredelitve, ki so aktualne oziroma specifične za posamezna področja.

V nadaljevanju se je razvila obširna razprava o oblikovanju in uresničevanju kadrovske politike v Zvezi komunistov, družbenopolitičnih organizacijah in skupnostih, v združenem delu in o problemih njenega uresničevanja. Ugotovitve članov konference so bile, da pri praktičnem delovanju in uresničevanju socialistične kadrovske politike še vedno obstajajo pomanjkljivosti, da je velikokrat premalo poguma in doslednosti pri praktičnem ures-

ničevanju tehtno zapisanih resolucij in družbenih dogovorov. Pri kadrovanju se še vedno pojavlja ozkost in togost pri usmerjanju ljudi za upravljanje nekaterih vodstvenih del in nalog. V nekaterih sredinah mislijo, da je dovolj objaviti razpis in so kadrovske politike že razrešili. S posebnimi pooblastili in odgovornostmi krožijo eni in isti ljudje, kadrovanje se vrši v ozkem krogu ljudi, tako v političnih oziroma vodstvenih strukturah, kadrovanje se vrši med ljudmi v zaprtim krogu in težko je razbiti tako skupino ter kot dodaten člen sodelovati pri uresničevanju kadrovanja.

Tudi merila pri vrednotenju družbenopolitičnih vrtilin so prepslošno uporabljena (pavšalne ocene kot dobro, slabo delovanje, zelo malo aktiven), zato moramo zahtevati navajanje konkretnih dejstev o ravnanju in obnašanju posameznika.

Tudi sprejemanje v Zvezo komunistov poteka večkrat kampanjsko, kriterijem se pogleda skozi prste, veliko pa je osnovnih organizacij Zveze komunistov, ki tudi po nekaj let niso sprejele nobenega novega komuniste.

Izvajanje družbenega dogovora o kadrovske politiki sloni v nekaterih sredinah na majavih nogah. Komunisti so zato dolžni in odgovorni, da se družbeni dogovor sprejme v vseh temeljnih samoupravnih skupnostih.

Pri neuspešnem izvajanju posameznih nalog naj posamezniki spoznajo slabosti in prevzamejo odgovornost za slabo delo ter odstopijo mesto drugim, ki bodo vlogo in delo uspešno opravljali. Posebej velja opozoriti tudi na nalogo komunistov, da uveljavijo v samoupravnih organih stalno prakso, da vsaj enkrat letno ocenjujejo uspešnost vseh vodilnih in vodstvenih delavcev. V teh ocenah je potrebno učinkovito uveljaviti idejnopolično diferenciacijo in kritiko ter samokritiko.

Ob koncu razprave je bilo posebej poudarjeno, da sedaj, ko imamo izhodišča o oblikovanju in uresničevanju kadrovske politike, ki skupaj z družbenim dogovorom o kadrovske politiki predstavlja celovit dokument, se moramo bolj odločno in smelo lotiti uresničevanja socialistične samoupravne kadrovske politike. Drugo leto ob tem času bomo pregledali, kaj je bilo na tem področju uresničeno in morebiti dopolnili dokument. Torej dokument imamo, treba ga je samo uresničevati, če pa kdo misli, da ga ne bo mogel, naj odstopi mesto drugim, ki bodo sposobni politiko kadrovanja uspešno izvajati.

Občinska konferenca je na podlagi razprave sprejela sklepe, ki jih morajo obravnavati v vseh osnovnih organizacijah ZK in sprejeti konkretna stališča za svojo sredino.

1. Osnovne organizacije ZK naj jasno opredelijo svoj položaj, vlogo in način idejnopoličnega delovanja, kakor tudi drugih subjektov v sistemu samoupravne kadrovske politike.

2. Vsi člani ZK, osnovne organizacije in organi se morajo neprestano boriti in prevzemati odgovornost skupaj z drugimi socialističnimi silami za neposreden vpliv na kadrovske politike.

3. Člani ZK morajo zagotoviti, da se v vseh sredinah sprejme družbeni dogovor o kadrovske politiki.

4. Celovitost strokovnih in družbenopolitičnih ter moralno-etičnih meril je potrebno še bolj dosledno upoštevati. Stalna prak-

sa v vseh sredinah mora biti ocenjevanje delavcev na odgovornih mestih.

5. Planiranje kadrov in izvajanje kadrovske politike mora postati sestavni del planov, saj so kadri temelj nadaljnjega družbenoekonomskega razvoja.

6. V Zvezi komunistov moramo sprejeti načela, da so komunisti dolžni sprejemati odgovorne dolžnosti in delovna opravila.

7. Uspešno uresničevanje dogovorjene kadrovske politike zahteva dobro vodenje evidence kadrov v sleherni samoupravni skupnosti, zato moramo urediti evidenco.

8. Osnovne organizacije morajo do jeseni celovito obravnavati kadrovske politike in pripraviti ustrezne kadre za vodilne funkcije. Pri tem je potrebno posebno pozornost posvetiti uveljavljanju kolektivnega vodenja, odločanja in odgovornosti.

Aktivnosti pri uresničevanju Titove pobude morajo biti celovite, dobro pripravljene in usklajene, obravnava mora biti končana do konca novembra.

V nadaljevanju seje smo obravnavali še predlog smernic za pripravo družbenega plana občine za obdobje 1981—1985. Osnovne organizacije ZK in komunisti, ki delujejo po samoupravnih organih in delegacijah, se morajo ustvarjalno vključiti v te razprave. Ker bo še ena seja občinske konference o tej problematiki, svoje pripombe posredujte članom občinskih konferenc! Smernice morajo biti tudi predmet razprav na vseh osnovnih organizacijah ZK, sindikatu in Zvezi socialistične mladine. Gradiva je dovolj, zato se je potrebno na tem področju kljub dopustom celovito angažirati, da bi v jeseni imeli že dokončno oblikovan predlog za sprejem, predlog, ki pa je v obravnavi, bi obravnavali kot osnutek, s tem da delegati tako stališče sprejmejo na zasedanju skupščine občine. Iz vseh razprav v zadnjem obdobju lahko ugotovimo, da je dela še veliko in da kljub poletju in dopustom letos skoraj ne bomo mrtvila, aktivnosti se bodo stopnjevale do konca leta, saj moramo v zadnjem mesecu sprejeti nov srednjeročni plan.

M. Sigulin

USKLAJEVANJE IN PLANIRANJE

Koordinacijska komisija je imela že tretjo sejo, na kateri so delegati temeljnih organizacij razpravljali o razgovorih, ki jih je vodil sektor POAE s posameznimi individualnimi poslovnimi organi glede tržnih možnosti v prihodnjem obdobju in naših zmogljivosti, upoštevajoč že nove investicije.

Delegati so veliko razpravljali o tem, koliko naj bi imela vsaka temeljna organizacija zaposlenih. Odločujoč naj bo ustvarjeni dohodek na delavca, s tem da se vgradi primerna rast v naslednjem obdobju.

V nadaljevanju je tekla razprava o socialnih problemih — stanovanjih, prehrani, rekreaciji in prostorskih možnostih za zadovoljevanje navedenih problemov, kar je vse odvisno od naše ustvarjalnosti pri delu.

Za vse to je potrebno pripraviti smernice, ki so zasnova temeljnih ciljev in interesov delavcev ter istočasno podlaga za sestavo planov temeljnih organizacij in delovnih skupnosti.

Za pripravo samoupravnih sporazumov o temeljnih planov pa je potrebno pripraviti elemente, ki jih bomo sprejeli skupaj s smernicami za plan. Z elementi opredeljujemo interese, potrebe, naloge in okvire, predvsem za obveznosti proizvodnega, socialnega in prostorskega značaja, katere temeljna organizacija usklajuje z drugimi samoupravnimi organizacijami in družbenopolitičnimi skupnostmi.

Na ravni poslovne organizacije moramo uskladiti predvsem:

● ukrepe in navodila za doseganje skupnega dohodka in njegovo razporejanje;

● pravice in obveznosti skupnega poslovanja s sredstvi druge temeljne organizacije na domačem in tujem trgu;

● pravice in dolžnosti pri izvajanju skupnega proizvoda z dogovorjeno delitvijo dela ter razširjanjem materialne osnove dela, uvajanjem novih tehnologij, raziskovalnih dosežkov, izobraževanjem in podobno;

PRAZNIK OBČINE ŠIŠKA

Občani občine Ljubljana-Šiška praznujemo svoj praznik 22. junija. Tega dne leta 1941 je bilo namreč v Bernardovi hiši na Vodnikovi cesti ustanovljeno glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet.

Šišenska občina se je po vojni izredno hitro razvijala, tako da ima danes že več kot 81 tisoč prebivalcev. Sestavljena je iz 23 krajevnih skupnosti, s preobrazbo krajevnih skupnosti v Ljubljani pa se bo ta številka še povečala. Hitra rast občine bo dolgoročno gledano terjala še drugačne spremembe, ki jih bo družbeni plan »Ljubljana 2000« moral predvideti.

V šišenski občini je zaposlenih okoli 32.500 delavcev, od tega v gospodarstvu blizu 29.000. Lani je bilo registriranih 176 organizacij združenega dela, narodni dohodek na prebivalca pa je znašal 71.765 dinarjev. To so rezultati, na katere je lahko ponosen sleherni občan. Ob proizvodni sferi gospodarstva so močno prisotne tudi kulturne in telesnokulturne aktivnosti. Kulturno in telesnokulturno življenje je v šišenski občini izredno razgibano, saj krajin svoje interese na teh področjih lahko uresničujejo v številnih kulturnih in telesnokulturnih organizacijah.

Letošnji praznik smo Šiškarji nadvse slovesno proslavili. Na ploščadi pred stavbo občinske skupščine smo v tednu pred 22. junijem pripravili zdaj že tradicionalne kulturne večere, v gradu Goričane pa so se odvijali glumaški večeri. Osrednja proslava je bila 22. junija v dvorani kina Šiška. Na njej so najbolj prizadevnim Šiškarjem in organizacijam podelili vsakoletne občinske nagrade in priznanja. Najvišje priznanje v občini za letošnje leto, zlato plaketo občine, je prejel tovariš Miha Marinko, revolucionar in najožji Titov sodelavec, pobudnik za ustanovitev glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in njegov prvi komisar. Priznanje mu je bilo podeljeno tudi za prizadevnost in prispevek pri izgradnji samoupravne socialistične skupnosti.

Tudi proslava v Tacnu ob jubilejih ZK, SKOJ in sindikatov je bila pravzaprav združena s praznikom občine Šiška.

V sklop sodelovanja so sodili tudi »Tacenski kulturni dnevi«, krajevno skupnost Šmarino-Tacna pa so 9. junija pomenovali po velikem revolucionarju Edvardu Kardelju. Aktivnosti okoli praznovanja jubilejev so torej potekale od 9. do 22. junija, združevale so obujanje junaške zgodovine naših narodov, tovariške odnose, sklepanje prijateljstev in dokazovale predvsem enotnost naših delovnih ljudi in občanov.

M. S.

● solidarnostne pravice in obveznosti;

● obveznosti in naloge pri izvajanju programa raziskav;

● obveznosti in naloge v zvezi z urejanjem prostora ter varstvom in izboljšanjem življenjskega okolja;

● skupne obveznosti pri ljudski obrambi in družbeni samozaščiti;

● druge skupne obveznosti pri zagotavljanju pogojev za delo in življenje delavcev.

Planiranje ni enkratno dejanje, temveč proces, zato poteka sočasno na vseh nivojih družbenega planiranja. V mejah svojih pravic in dolžnosti pripravljajo plane vsak na svojem področju. Nihče ne more odločati v imenu drugega. Planiranje pa mora biti kontinuirano, kar pomeni, da moramo nenehno analizirati preteklo obdobje i predvidevati svoj razvoj v okviru srednjeročnega plana.

Nosilci planiranja, to so temeljne organizacije, morajo upoštevati celovitost odnosov in medsebojno soodvisnost proizvodnih, socialnih, prostorskih in drugih sestavin ter ustvarjati pogoje za njihovo usklajeno delovanje in razvoj.

Na seji so delegati obravnavali tudi odlok, objavljen v 27. številki Uradnega lista SFRJ z dne 15. 6. 1979, o obvezni enotni metodologiji in minimum obveznih kazalcev, ki so potrebni za pripravljanje, sprejemanje in uresničevanje planov. Planski biro pripravlja za vse temeljne organizacije po navedeni metodologiji analizo preteklega stanja, ki bo podlaga za nadaljnje delo.

Zadnja očka obravnave je bil osnutek zakona o sistemu družbenega planiranja. Delegati so gradivo že predhodno prejeli. V razlagi so bili poudarjeni predvsem tisti členi, ki se nanašajo na pripravo srednjeročnega in dolgoročnega plana. Na podlagi vseh do sedaj znanih podatkov temeljne organizacije s pomočjo strokovnih služb pripravljajo smernice in elemente razvoja, ki jih bodo morale medsebojno usklajevati. Rok za izdelavo in uskladitev je september letos, kar pomeni, da nimamo veliko časa, posebno če upoštevamo dopuste.

Pomembno je, da vsa naša hotenja uskladimo s tistimi, s katerimi združujemo delo in sredstva, to vgradimo v plan, ta plan spoštujemo in ga uresničimo.

B. Tertnik

Glasilo delovne organizacije Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov. — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Stanislav Bradeško, dipl. inž., Milan Vidmar, Janez Oprešnik, Vukoslav Živkovič, Leopold Šolc, dipl. inž., Hrabroslav Premelč, Janez Strazišar, dipl. inž., Milan Jurjavčič, inž. in uredniki: odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marjana Habicht, tehnični urednik Estera Lampič, lektorira prof. Vesna Tomc-Lamut.

Telefon uredništva 556-021 (n.c.) interna 202, 246 — Poštna plačana v gotovini — Tiska Tiskarna Ljubljana.

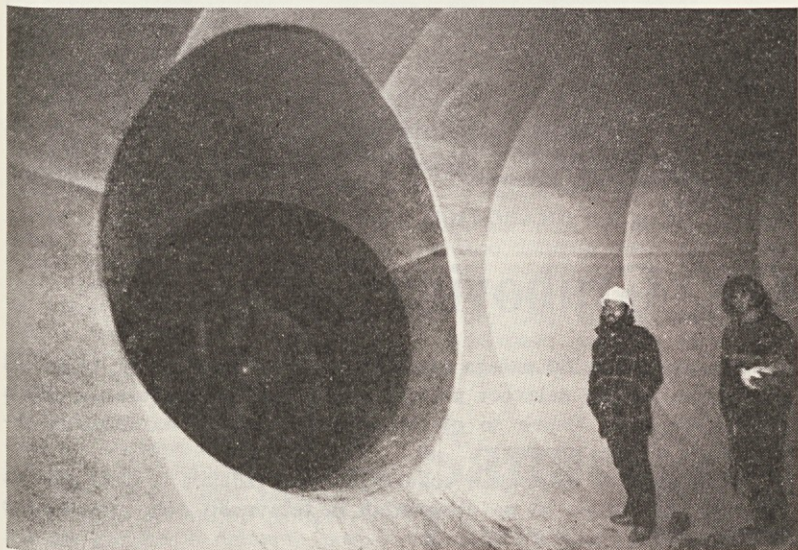
Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

Stavka preprečila zagon naše turbine

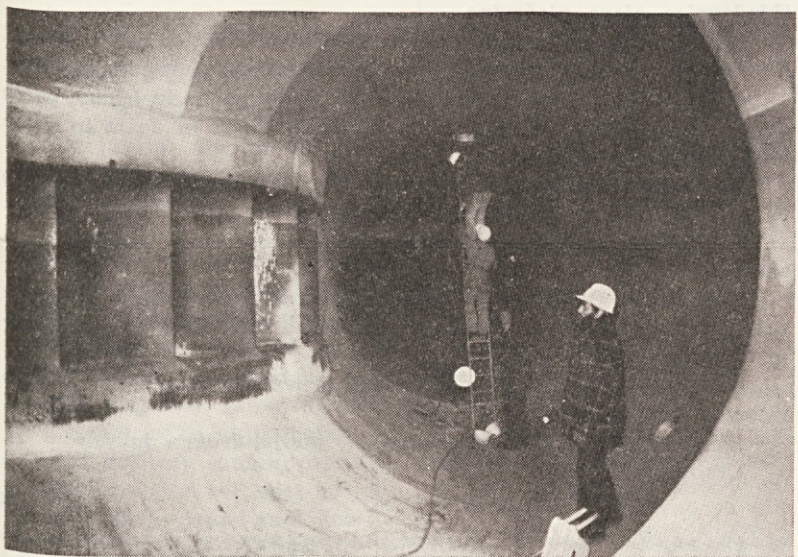
Sredi maja je iz Nove Zelandije prispelo vabilo, naj prisostvujemo pri zagonu prve turbine v OHAU-A, naše največje izvozne hidroelektrarne, z največjimi regulatorji tlaka te vrste, kar jih je izdelal Litostroj.

Konec maja sta dva naša predstavnika prispela na gradbišče hidroelektrarne in sodelovala pri pripravi na prvi zagon. Precej zapleten dovod vode iz dveh ledenih jezer so preizkusili

z našima dvema razbremeniloma oziroma regulatorjema tlaka in preizkusi so bili uspešni v naše in kupčevo zadovoljstvo. Ta razbremenila so največja, kar jih je doslej izdelal Litostroj, in so de-

Iz spiralnega ohišja gre odcep do našega največjega reduktorja tlaka te vrste, ki je že preizkušen na terenu (Foto: Štokelj)

Vstopni del gigantske špirale Francisove turbine v Ohau-A, moči 70 MW (Foto: S. Štokelj)

lo naše projektive oziroma patent našega projektanta. Razbremenila imajo trojno vlogo. Ščiti jo kanale kakor tudi cevovode, posebno pri morebitnih izpadih iz mreže turbine s stoo odstotnim bremenom. V Ohau-A je še posebej važno spuščanje vode celotnega pretoka 135 kub. m/sek v spodaj hežeče centrale v primeru, da turbina stoji. Zadnji del razbremenila je reguliran s tako imenovano sekundarno regulacijo, za razliko od tistih razbremenil, ki jih bodo montirali v elektrarni Hemren Dam v Iraku.

Prva turbina (od skupno štirih) je bila v celoti pripravljena za zagon, druga je bila v ključni fazi montaže električnih del, tretja je bila sredi montaže, četrto pa so šele začeli montirati. Tik pred zagonom prve turbine pa smo izvedeli, da stavkajoči delavci, zaposleni v električni industriji, ne dovolijo zagona. Kljub nekajdnevni pogajanju sindikatov z vlado se niso sporazumeli, zato bo zagon prve turbine skupaj z drugo enkrat v jeseni oziroma konec septembra (kar pomeni spomladi v Novi Zelandiji).

Nova Zelandija je ena srečnih dežel, kjer imajo kar 30 odstotkov električne energije preveč, pa je kljub temu trenutno v gradnji kar šest elektrarn (samo na reki Ohau so tri, oddaljene ene od druge le nekaj kilometrov).

Nova Zelandija je še vedno usmerjena v proizvodnjo mesa in izvoz živil. V načrtu so velike tovarne za proizvodnjo nafte iz neprecenljivih količin naravnega plina, ki ga bodo tudi izvažali.

Te tovarne bodo potrebovale veliko električne energije in zanj pravočasno skrbijo. Kmalu bomo torej slišali, da so se zavrtle naše turbine v hidroelektrarni Ohau-A, ki jih Novozelandski montirajo počasi, toda zelo natančno. Potrebovali so le nadzor nad prvo turbino, vse drugo bodo opravili sami (montažo, izdelavo cevovodov, zapornic, gradbeno dela, del električnih, kompjutersko vodenih naprav, saj bo elektrarna kompjutersko vodena iz več kilometrov oddaljene komandne zgradbe.

S. Štokelj

Visoko priznanje

27. junija — ob dnevu samoupravljalcev — je prejel naš izobraževalni center posebno priznanje zveze klubov samoupravljalcev Jugoslavije. Priznanje je bilo dodeljeno za uspešne rezultate pri izobraževanju mladine in delavcev, posebej tudi za samoupravljanje.

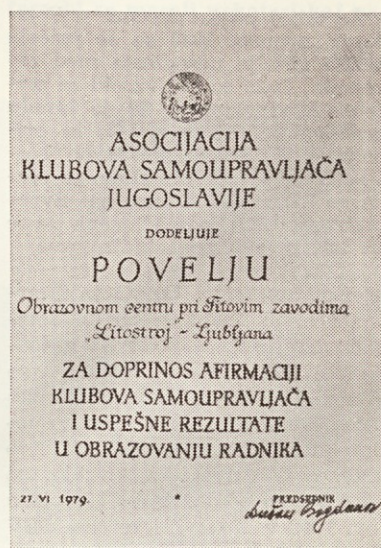
V več kot tridesetletnem delu industrijske kovinarske šole oziroma izobraževalnega centra smo izšolali mnogo mladih poklicnih delavcev. Iz njihovih vrst ne izhajajo samo dobri strokovnjaki, ampak tudi samoupravljalci in družbenopolitični delavci. Mnogi opravljajo pomembne naloge v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah Litostroja: v delavskih svetih TOZD in v delavskem svetu delovne organizacije ter v izvršilnih organih in komisijah, v organizacijah ZK, sindikalni in mladinski organizaciji. Izobraževalni center je za Litostroj vir novih delavcev-samoupravljalcev.

Precej v našem izobraževalnem centru izšolanih učencev oziroma delavcev se je uveljavilo tudi drugod. Tudi tam jih srečamo kot aktivne samoupravljalce in družbenopolitične delavce.

Pri vzgojnoizobraževalnem delu v izobraževalnem centru posvečamo učitelji in vzgojitelji enako skrb tako strokovnemu izobraževanju, kot tudi vzgoji za samoupravljanje in družbenopolitično delo. Značilen pa je prav tako razvoj samoupravljanja v samem izobraževalnem centru. Ob uveljavljanju ustave so delavci izobraževalnega centra zaradi posebnosti vzgojnoizobraževalne dejavnosti iskali najustreznejše rešitve tako v zvezi z notranjo samoupravo organiziranostjo, kot tudi z delegatsko povezavo nazven. Danes je izobraževalni center s poklicno šolo ena izmed temeljnih organizacij združenega dela Litostroja, v samem centru pa je razvita tudi samoupravna dejavnost delavcev in učencev.

Vse to je plod prizadevanj delavcev izobraževalnega centra za razvoj samoupravljanja v tesni povezavi z Litostrojem, kar je pomenilo stalno vzpodbudo za razvoj samoupravnih odnosov v našem centru. Tako je imel razvoj samoupravljanja v izobraževalnem centru in njegov status temeljne organizacije Litostroja marsikatero svoje značilnosti.

Glede na preobrazbo usmerjenega izobraževanja in v odnosu do združenega dela je dosegel izobraževalni center tako samoupravno organiziranost, ki zagotavlja ureničevanje nalog na osnovi kongresnih dokumentov in bodočega zakona o usmerjenem izobraževanju.

Srečanje delegatov klubov samoupravljalcev oziroma sindikatov Jugoslavije je bilo v Novem Sadu in je imelo delovno obeležje — glavna tema je bilo družbeno planiranje. Visoko priznanje je predsedniku OO sindikata Izobraževalnega centra Litostroj izročil Dušan Bogdanov, predsednik zveze klubov samoupravljalcev Jugoslavije.

Nas, delavce v izobraževalnem centru, tako priznanje vzpodbuja, da bomo še z večjo prizadevnostjo usposabljali in vzgajali mladino ne samo za dobre strokovnjake, ampak tudi za dobre samoupravljalce.

J. Strumbelj

Seja razširjenega kolegija

V soboto, 7. julija je bila seja razširjenega kolegija s pomenim dnevnim redom. Uvodoma je bila obravnavana gospodarska situacija, v prvem polletju letošnjega leta, predvsem pa možnosti za izpolnjevanje plana v tretjem četrtletju.

V tretjem četrtletju je potrebno pripraviti natančen operativni plan izpolnjevanja dogovorjenih planskih zadolžitve.

Posebej je potrebno poudariti, da je finančna realizacija v prvem polletju v okvirih planirane, finančni rezultati so še kar ugodni, precej pa zaostajamo v planu tonske realizacije, saj smo v prvem polletju realizirali komaj 3000

ton. Vendar pa lahko ob upoštevanju gospodarskih gibanj v drugem polletju, uspešne prodaje na tržišču in v skladu z našimi zmoglostmi finaliziramo 7000 ton izdelkov. S tem bi finančno pokrili vse letošnje planske zadolžitve, uspešno zaključili poslovno leto in imeli dobro osnovo za start v leto 1980.

Zato se moramo v vseh TOZD

in delovnih skupnostih zavzeto lotiti nalog za izvršitev zastavljene plana.

V nadaljevanju se je bilo obravnavano tudi dolgoročno sodelovanje z delovno organizacijo Blansko in ČSSR. Dogovor je, da se navežejo tesni stiki, saj lahko z njimi v prihodnosti tesno poslovno sodelujemo (delitev dela, kooperacija).

Priprave na tretjo investicijo so uspešne, tekoče investicije potekajo po začrtanem programu. V tem trenutku je potrebno glavno pozornost usmeriti k pripravi finančnih podlog soinvestitorjev za investicijo v TOZD PUM.

Do 29. novembra 1979, ko bo slavnostna otvoritev novega objekta TOZD TVN pa bi bila druga investicija TOZD TVN že pod streho.

Na seji kolegija je bilo podanih še nekaj informacij, predvsem v zvezi z izdelavo žerjavov v objektih novih investicij. Poudarjeno je bilo, da se ukrene vse, da bi zamudo vsaj deloma nadoknadili, in da ne bi prišlo do prvekega zaostajanja pri dokončanju investicij.

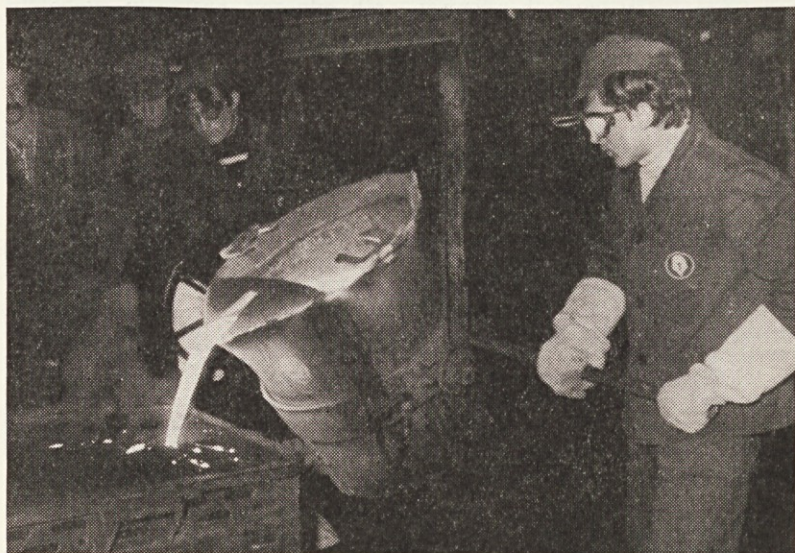
V obdobju rednih dopustov naj vsa vodstva TOZD in delovnih skupnosti poskrbijo, da bo delo v proizvodnji potekalo po predvidenem dogovorjenem programu, da ne bo prihajalo do dodatnih zamud, vsi odgovorni delavci pa naj v času svoje odsotnosti poskrbijo za ustrezno zamenjavo in vodenje ter nemoten potek dela.

M. Sigulin

ZADNJA NOVICA IZ NOVE ZELANDIJE

Tik predno so se zavrteli tiskarski stroji smo iz Nove Zelandije dobili sporočilo, da so srečno zavrteli prvo turbino na hidroelektrarni OHAU-A. Vse kaže, da so se sindikati v imenu delavcev sporazumeli z vlado in dovolili prvi zagon turbine.

Investitor pa nam v brzojavki sporoča, da so med drugim izvršili tudi nekatere druge preizkuse, kot je na primer obremenitev turbine do polne moči. Skoraj vedno se pri prvih obremenitvah pojavljajo manjše ali večje težave, ki pa jih na OHAU-A skoraj ni bilo. Potrebno bo izvesti le nekaj obveznih nastavitvev, ki največkrat begajo naročnike. Celotnemu delovnemu kolektivu Litostroja čestitamo za dosegzen uspeh, oddaljeni deželi Novi Zelandiji pa želimo, da bi se tudi naslednje tri turbine zavrtle brez problemov ter dolgo dajale energijo že nekoliko razvajanemu človeštvu.

Ulivanje pri zaključnem izpitu iz praktičnega dela

POGODBA ZA HE SOLKAN PODPISANA

Na posebno željo Soških elektrarn iz Nove Gorice kot investitorja so se 19. julija zbrali na Soriški planini hkrati predstavniki dobaviteljev in sicer Rade Končar, Metalna in Litostroj ter podpisali pogodbo za dobavo opreme za novi energetski objekt — HE SOLKAN na Soči. Končar bo dobavil generatorsko opremo, Metalna žerjav in zaporne naprave, Litostroj pa dve Kaplanovi turbini s pripadajočo opremo. Načrtovano je, da bo nova elektrarna začela obratovati leta 1982.

30 LET SVETA ZA VZAJEMNO EKONOMSKO POMOČ

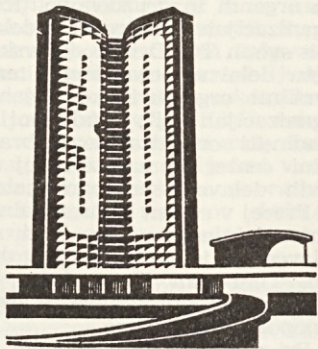
SEV

Svet za vzajemno ekonomsko pomoč — SEV (v ruščini Sovet ekonomičeskoj vzaimopomošči, na zahodu pa ga imenujejo COMECON — Concil for Mutual Economic Assistance) je bil ustanovljen 25. januarja 1949 v Moskvi s ciljem, da bi bil politična zunanja protiutež OEEC (Organizacija za evropsko ekonomsko sodelovanje, ki so jo politično sprožile ZDA kot sredstvo hladne vojne), da bi pospeševal medsebojno trgovino, vzajemno odobral ekonomsko pomoč in usklajeval skupne interese. Sporazum so podpisale tedaj Sovjetska zveza, Bolgarija, Romunija, Poljska, ČSSR in Madžarska, medtem ko sta Albanija in DR Nemčija pristopili kasneje.

Ob izbruhu druge svetovne vojne in med vojno so bile nekatere države vzhodne Evrope (Albanija, Poljska, Jugoslavija) praktično — materialistično kot nastane s političnega zemljevida Evrope, v drugih državah pa so se ustanavljali marionetni režimi, katerih glavna naloga je bila zbirati čete za pomoč fašistični Nemčiji pri pohodu na vzhod (Bolgarija).

Že takoj po konferenci v Potsdamu avgusta 1945 so se pričela kazati globlja nesoglasja med zavezniki. Dani so bili vzroki za pričetek hladne vojne, ki je kmalu prerasla v železno zaveso in pripeljala do ustanovitve dveh blokov. V okviru Marshallovega plana so ZDA nudile porušeni Evropi ekonomsko pomoč, cena le-te pa naj bi bila politične narave.

Kot protiutež OEEC in Marshallovemu planu, ki naj bi omogočil čimprejšnjo ponovno gospodarsko okrepitev zahoda, so vzhodne evropske socialistične države ustanovile regionalno gospodarsko organizacijo SEV. Akt o ustanovitvi Sveta za vzajemno ekonomsko pomoč je bil podpisan leta 1949 v Moskvi, kjer ima SEV svoj sedež.

Namen in cilj ustanovitve SEV

Politika hladne vojne in železna zavesa med obema blokoma je imela zelo pomembne posledice na gospodarskem področju. Zahodne države so uvedle embargo na približno polovico obsega menjave s socialističnimi državami, ki so za svoj razvoj potrebovale uvožene surovine, reprodukcijski material in tehnologijo.

V takšnih razmerah so bile vzhodne države prisiljene usmeriti se v poglobljeno medsebojno menjavo. Menjava s Sovjetsko zvezo je povzročila nemalo težav, saj je predvojna menjava teh delov s Sovjetsko zvezo dosegla le

1 odst. celotne menjave, Madžarska in Albanija pa sploh nista imeli stikov z njo.

V takšnih razmerah je prišel do izraza namen organizacije za medsebojno pomoč, ki naj bi preprečila osamitev in ekonomsko izčrpavanje socialističnih držav, kar je bil cilj bojkota zahodnoevropskih držav in ZDA. Razvojno pot SEV moramo pojmovati dialektično — materialistično kot nastajanje nečesa novega z novimi vrednotami ob istočasnem upoštevanju pozitivnega dela starega.

Za obdobje do leta 1953 je značilna intenzivna obnova porušenega gospodarstva in uresničevanje zelo ambicioznih gospodarskih načrtov, katerih geslo je bilo dohiti in prehiteti kapitalistični zahod. Glavna značilnost take ekonomske politike je visoka stopnja akumulacije ter primat težke industrije. Druga značilnost te razvojne etape je preusmeritev zunanjetrgovinske menjave od tradicionalnih zahodnih partnerjev na medsebojno menjavo in menjavo s SZ. SZ predstavlja veliko tržišče, ki zagotavlja plasman izdelkov na eni strani, na drugi strani pa razpolaga s surovinami, brez katerih ne bi bilo mogoče uresničiti planiranega razvoja. V tem obdobju so se uveljavljali količinsko centralno določeni plani. Glede naše formalne vloge v SEV omenjamo samo obrobno nekatere pomembnejše dogodke iz povojnega razdobja. Ob ustanovitvi SEV v letu 1949 zaradi resolucije Informbiroja nismo imeli pogojev, da postanemo član te skupnosti. Pred to prelomnico se je več kot polovica naše celotne zunanjetrgovinske menjave odvijala s tem območjem, v letih 1949—1953 pa je bila vrednost naše zunanjetrgovinske menjave s SEV praktično enaka ničli.

(Se nadaljuje)

R. Potočki

Naša skupna in družbena naloga

Krepitev obrambno-varnostnega sistema z geslom »Nič nas ne sme presenetiti« prireja v zadnjo fazo intenzivnih preverjanj posameznih dejavnikov, ki so neposredno odgovorni za uspešno izpeljavo akcije.

V organizaciji združenega dela imajo posebne naloge na tem področju osnovne organizacije sindikata. To sicer niso nove naloge, ampak le bolj poglobljene na področju uresničevanja krepitve obrambno-varnostnih priprav in družbene samozaščite v naši skupnosti. (Podrobno so opredeljene tudi v kongresnih dokumentih sindikatov.)

V delovnih organizacijah je potrebno akcijo usmeriti predvsem v osveščanje, obveščanje in usposabljanje vseh članov, še posebej pa članov izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata. Iz tega sledi, da je potrebno vso skrb posvetiti nadaljnjemu razvijanju samozaščite in obrambne aktivnosti, saj lahko delavci le tako uresničujemo in varujemo samoupravne odnose, interese in pravice. Delavci dobro vemo, da sta ljudska obramba in družbena samozaščita poročstvo za nemoten razvoj slehernega posameznika in družbe kot celote, kljub temu pa je naloga sindikata, da še naprej osvešča delavce, da ne bo omahljivcev, niti takih, ki bi dvomili v moč enotnosti, usposobljenosti in zavesti. Prav zato je tako pomembno, da se v sistem obveščanja tesno vključijo vsi sindikalni aktivisti.

Sindikat je nosilec različnih oblik usposabljanja delavcev. Zato mora prav letos priti še bolj do veljave usposabljanja delavcev na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, kakor tudi tematike, ki je v tesni povezanosti s tem področjem. Le z izpeljavo takih akcij se bo politična odgovornost za obrambne priprave, varstva samoupravnih, družbenoekonomskih odnosov in varnostne razmere v temeljnih organizacijah močno povečala.

Posebna pozornost sindikata, še posebej osnovnih organizacij, mora biti namenjena razvijanju

družbene samozaščite. Zato moramo vso pozornost posvečati varstvu pri delu, varstvu samoupravnih in medsebojnih delovnih odnosov, pravic in svoboščin delavcev, ustavnosti in zakonitosti samoupravnih norm in sklepov, varovanja družbenega premoženja in delovnih sredstev. K temu sodi tudi preprečevanje in odkrivanje vseh družbeno škodljivih pojavov, predvsem kriminala, zlorab položaja, sovražne propagande in diverzij ter malomarnega poslovanja in nepravilnega odtujevanja rezultatov dela. Vse to seveda ni dolžnost in hkrati pravica samo sindikalnih aktivnosti in drugih organiziranih socialističnih sil, ampak slehernega člana sindikata. Zato si moramo tudi na tem področju prizadevati, da bomo še bolj seznanjeni in osveščeni in da bodo pravice in dolžnosti dejanske postale močno orožje v skupnem boju za naš boljši jutri. Pri tem je zlasti pomembno upoštevati in uresničevati določila družbenega dogovora o družbeni samozaščiti, katerega podpisnik je tudi sindikat.

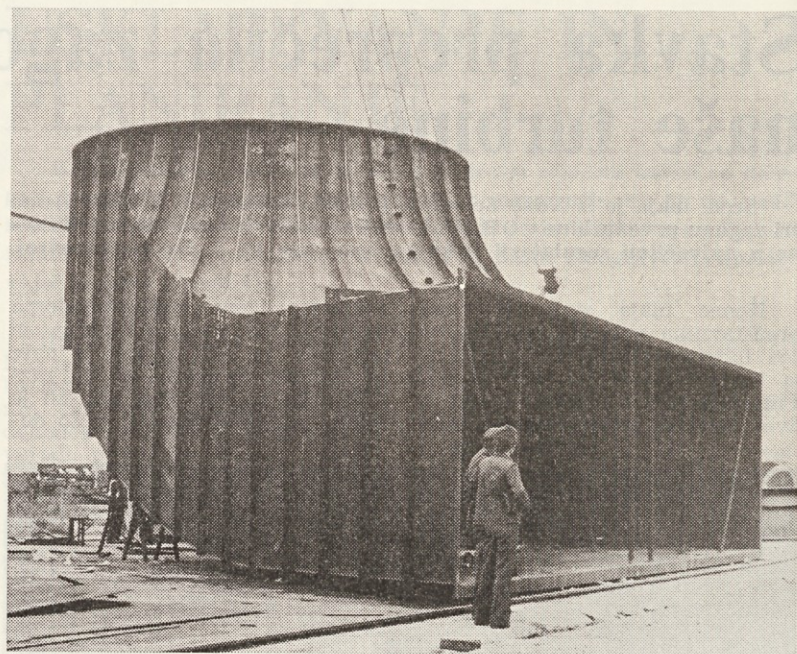
Med stalne naloge sindikata, ki pa jih mora letos toliko bolj poglobljeno uresničevati, sodi tudi sprotno preverjanje uresničevanja vseh omenjenih nalog in pripravljeneosti. Vse naloge, ki so našteje, pa niso le naloge sindikata, ampak vseh samoupravnih organov in komisij. Pri vsej dejavnosti mora priti do veljave povezanost delovanja za skupni cilj. To pomeni, da moramo naloge soodgovorno dopolnjevati,

se zanje dogovarjati in na koncu tudi konkretno izvajati. Zveza komunistov je tako svojo konkretno nalogo z ustanovitvijo komitejev v glavnem uspešno izpeljala in pripravljena čaka na aktivnosti, ki jih bo prevzela, ko bodo podani ustrezni pogoji. V Ljubljani je stekla tudi dobro načrtovana akcija razvijanja obrambno varnostnega sistema v vseh občinah, ki jo vodi SZDL in Zveza komunistov, v krajevnih skupnostih pa se s posebnimi zadolžitvami množično in uspešno vključuje tudi Zveza socialistične mladine. Akcija se odvija vsak teden v eni krajevnih skupnosti in eni organizaciji združenega dela. Takih načinov aktivnih preverjanj v konkretnih sredinah bo še veliko do konca septembra, ko bo letošnji zaključni del akcije.

Tudi varnostne ocene po temeljnih organizacijah, ki jih pripravljamo dvakrat na leto, so prispevek h krepitvi obrambno varnostnih razmer. Le stalno preverjanje varnostnih razmer in celovita varnostna ocena je pogoj za usmerjeno, načrtno in organizirano izvajanje samozaščitnih aktivnosti in varnostnih ukrepov. Prav zato predvsem Zveza komunistov daje temu precejšen poudarek.

Iz vsega, kar je napisano, lahko zaključimo, da smo in da moramo biti stalno pripravljeni. Potrebno bo uresničiti sicer še nekaj nalog, ki jih ima sindikat, pa tudi Zveza socialistične mladine se mora bolj smelo vključiti v aktivnosti. Pripravljen biti pa pomeni biti seznanjen s celotno splošno ljudsko obrambo, biti izurjen in idejnopolično ter obrambno vzgojen. Takšne akcije bodo postale sestavni del urjenja večine delavcev in občanov za obrambne naloge našega splošnega ljudskega odpora.

M. Sigulin

Sesalna cev za HE GRABOVICO (Foto: Jolanda Jereb)

Oh, Grabovica...

V prejšnji številki našega časopisa smo objavili sestavek, ki govori o izrednem uspehu delavcev pločevinarne pri sestavi spiralnega ohišja za Hemren-Dam. Uspeh so pločevinarji ponovili še na drugem objektu in to v istem mesecu!

Malodane ista ekipa je v rekordnem času izdelala sesalne cevi za HE »GRABOVICA«, ki po dimenzijah in težavnosti dela prekaša vse dosedane.

KAKO SO SE ODVIJALI DOGODKI?

ZAČETEK DELA? Maja oziroma kmalu po tistem, ko je vodja planske operative izstrelil: »Začeti bo treba z Grabovico«, in pokazal na skladovalnice rjave pločevine.

KJE? O tem ni kaj razmišljati. Pod streho že ne, ker bi morali izprazniti polovico pločevinarskega prostora. Zato zunaj na ploščadi.

KDO BO PA DELAL? Seveda: Rudi, Janez, Rade in Ljubo, pa še nekaj zanesenjakov, ki se smejiijo v brk ob soncu in dežju in vsem tegobam takega dela.

Obstoječi žerjav je skoraj neuporaben, zato pri tem delu dvigalo »Kirov« in zunanja avtodvigala pridejo še kako prav.

DELOVNA SREDSTVA? Klasična pločevinarska in parola »Znajdi se!«

DELOVNI POGOJI? Čist, toda ogret zrak in ploščad, na kateri je več kot 30 °C. Nevarnost opeklin in neznosna žeja. Radensko si kupujejo in dobavljajo delavci sami.

NAGRAJEVANJE? Po obstoječem pravilniku. Komentar ni potreben.

ROK IZGOTOVITVE? Prvi objekt v juniju, drugi v juliju. Čestitamo!

J. Virag

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Janez Gregori, Ivan Krečič: NAŠI PTIČI

Naše vedno večje zanimanje za naravo gotovo velja tudi pticam, njihovemu petju, obnašanju, življenju. Zaradi pomanjkanja ustreznih literature pri nas sta pripravila Janez Gregori in Ivan Krečič knjigo NAŠI PTIČI in z njo uspešno zapolnila vrzel na tem področju.

Knjiga je razdeljena na dva dela. V prvem so ptiči predstavljeni (anatomija, biologija, ekologija, varstvo in opazovanje v naravi). Drugi del je sistematski. Pri vsaki vrsti so podani opis, značilnosti za razpoznavanje in njihova biologija. Razširjenost je podana z ustreznimi majhnimi arealnimi kartami, pri večini vrst je označeno, kakšno je njihovo stanje v Sloveniji.

Avtorja sta posvetila tudi posebno pozornost slovenskemu poimenovanju posameznih vrst ptic. Knjiga bo gotovo našla veliko odmeva med pedagogi, med lovci, planinci in gozdarji, med ljubitelji narave. Knjiga je bogato opremljena z barvnimi fotografijami ptic, z risbami in skicami.

328 strani, br. 550 din.

R. Messner: EVEREST

Šele pred dobrim četrstoletjem je človeška noga prvič stopila na najvišjo goro sveta. Zgodovinski datum: 29. maj 1953. Prva sta se na listo zmagovalcev zapisala Anglež Hillary in šerpa Tensing. Za njima je še več kot 25 ekspedicij poskušalo srečo, a med njimi so bile redke, ki so z uspehi kronale svoje napore in tveganja. Zadnji uspeh je dosegla letos naša himalajska odprava, ki je z dvema navezama utrla izredno težko prvenstveno smer na vrh Mount Everesta. Ta uspeh naših plezalcev je vklesan z zlatimi črkami v kroniko svetovnega alpinizma.

V tej kroniki dramatičnih in nenavadnih prizadevanj pa imata še posebno mesto dva odlična avstrijska plezalca: Reinhold Messner in Peter Habeler. Bila sta prva in doslej tudi edina v zgodovini alpinizma, ki sta se povzpela na vrh 8848 metrov visokega Mount Everesta brez uporabe umetnega kisika. Knjiga EVEREST opisuje ta izjemni podvig, ki jima je uspel 8. maja 1978.

Avtor je v knjigo zajel ne le stvarne opise svoje poti čez skrajno nevarni Khumbijski ledenik, čez težavni Llocejev bok, skozi samoto in snežne zamele, temveč tudi dramatična doživetja dveh zimskih noči na višini 8.000 metrov, tesnobo svojega doživljanja, premagovanja skrajnih naporov in borbe s samim seboj. Knjiga je napisana živo, pričevalsko neposredno, polna napetih doživetij, je, skratka, dramatična in aktualna podoba junakov najvišje gore na svetu.

Tekst dopolnjujejo številne dokumentarne fotografije in zemljevidi v barvni in črno-beli tehniki. Knjiga ima 232 strani in prinaša tudi 32 strani barvnih prilog.

Pl. 450 din.

BENEFICIRANA DELOVNA DOBA

Le izhod v sili

V Litostroju pa tudi drugje vse prevečkrat ugotavljamo, da se pogosto pojavljajo zahteve za štetje zavarovalne dobe s povečanjem, veliko manjkrat pa slišimo, kaj je bilo že storjeno in kaj bi lahko še storili, da bi odpravili težke delovne pogoje in delavcem omogočili delo v normalnem, zdravju neškodljivem okolju.

Ob zadnjem usklajevanju razširjenega seznama beneficiranih delovnih mest smo sprejeli stališče, da se bo v bodoče vsa naša skrb usmerila prvenstveno v odstranjevanje škodljivih vplivov in fizično težkih opravil povsod tam, kjer bo to možno. Zmanjševanje delovne dobe naj bi bil le izhod v sili, le za tista opravila, ki so zdravju škodljiva in kjer se zdravju škodljivi vplivi resnično ne dajo odpraviti. Prav vsi bi si morali prizadevati, da ustvarimo take delovne pogoje, s katerimi bomo najprej zaščitili delavčovo zdravje. Ne smemo pozabiti, da problema delavcev, ki delajo na takih delih s priznanjem povečane zavarovalne dobe nismo rešili, pač pa je potrebno ukrepati predvsem v zagotovitvi takšnih delovnih pogojev, kjer beneficiranje delovne dobe ne bo potrebno.

Z družbenim dogovorom so se delovne organizacije, sindikati in Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja zavezali, da bodo redno spremljali prizadevanja za zboljšanje delovnih pogojev tam, kjer je v sedanjih razmerah še potrebno beneficirati delovno dobo. Pristojne institucije so ta dogovor izvajale ob-

časno, tokrat pa je strokovna komisija za beneficirano zavarovalno dobo pri Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SRS sprejela sklep, da v skladu z določili zakona o delovnih mestih, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem (Ur. l. SFRJ št. 17 z dne 29. 4. 1968), pristopi k reži v vseh delovnih organizacijah, kjer imajo delovna mesta z beneficirano delovno dobo.

Iz poslanega poročila povzemamo, da je v delovni organizaciji (v TOZD PUM) šestintrideset delovnih mest s priznanim beneficirano delovno dobo, na teh delovnih mestih pa je zaposlenih 525 delavcev. Da smo v obdobju po letu 1968, ko smo imeli prvič v obravnavi predloge za benefi-

ciranje delovnih mest, že opravili v livarnah vrsto tehnoloških in organizacijskih sprememb ter s tem zmanjšali težko fizično delo in tudi škodljive vplive na zdravje delavcev. Vendar vse te spremembe niso v taki meri vplivale oz. izboljšale pogojev dela v livarnah, da se ti pogoji ne bi dali še izboljšati, kar v poročilu tudi navajamo. Mnenja pa smo, da se kljub vsem prizadevanjem za izboljšanje delovnih razmer v livarnah in čistilnicah ne bomo goče izogniti vsem škodljivostim. Isto bo lahko ugotovila tudi strokovna komisija v revizijskem postopku in menimo, da število delovnih mest, ki jim je beneficirana delovna doba že priznana, ne bo zmanjšano, še predvsem, ker je iz podanih poročil razvidna težnja k še večjim organizacijskim in tehničnim spremembam, ki naj bi vplivale na boljše in lažje delovne pogoje v metalurških obratih.

M. Kreft

Sanacija Draveljske gmajne

Čeprav so govorice o nepravilnostih pri gradnji stanovanj v Draveljski gmajni v zadnjem času nekoliko utihnile, pa se prizadeti delavci, ki tam prebivajo, večkrat obračajo na nas z različnimi vprašanji o problemih, ki jih tarejo, vendar jim žal nismo mogli posredovati ustreznega odgovora. Zato je bilo toliko bolj dobrodošlo obvestilo, ki smo ga prejeli od delegatov v samoupravni stanovanjski skupnosti občine Ljubljana-Siška, da je zbor uporabnikov skupščine SSS Ljubljana-Siška na svoji seji v mesecu marcu obravnaval poročilo o poteku sanacije Draveljske gmajne ter v zvezi s stanjem sprejel tudi dejanske sklepe.

Vse delegacije in konference delegacij so enotno podprle prizadevanja za čim hitrejšo sanacijo navedenih objektov, predvsem bloka C-2. Pač pa so bila mnenja delegatov glede vprašanja, kdo naj poravnava stroške sanacije, deljena. Ponovno je bilo izpostavljeno vprašanje odgovornosti za nastalo stanje. Ne glede na potek postopka za ugotavljanje krivde pa zaradi nevzdržnega stanja v bloku C-2 s sanacijskimi deli ne gre zavlačevati. Zato bo šišenska samoupravna stanovanjska skupnost v le-

tošnjem letu najela posojilo za pokritje stroškov sanacije, potreben lasten delež pa bo zagotovila iz sredstev amortizacije stanovanj v Draveljski gmajni. Tudi odplačevanje najetega posojila bo zagotavljala stanovanjska skupnost deloma iz sredstev amortizacije stanovanjskih hiš v Draveljski gmajni, deloma pa iz sredstev amortizacije ostalega stanovanjskega fonda, s katerim upravlja. Najeto stanovanjsko posojilo bo uporabila za investicijska dela, ki so potrebna za toplotno izolacijo fasade in strehe. Potek sanacijskih del bo spremljala komisija za novogradnje SSS Ljubljana-Siška, izvršilni odbor pa bo o tem občasno poročal zboru uporabnikov.

Na četrti seji zbora uporabnikov, 19. julija pa bo v obravnavi tudi predlog izvršilnega odbora SSS Ljubljana-Siška za znižanje stanarin v stanovanjskih hišah, grajenih v sklopu Draveljske gmajne. Stanarine se bodo znižale začasno, in sicer do dokončne sanacije posamezne stanovanjske hiše. Znižanje stanarine se nanaša na vsa povečanja stanarine, in sicer: povečanje stanarine, ki je v veljavi od 1. 6. 1977, povečanje stanarine, ki je v veljavi od 1. 8. 1978, ter vsa nadaljnja povišanja stanarine za 50 % povišanja. Stanovaleci — imetniki stanovanjske pravice, ki zaradi neurejenega stanja stanarine niso v redu plačevali, so dolžni svoj dolg do začasno znižane stanarine poravnati v treh obrokih najkasneje do 15. novembra 1979. Tisti imetniki stanovanjske pravice, ki so plačevali redno stanarino, pa bodo do istega datuma dobili vrnjeno razliko.

Kot kaže se bodo razmere stanovanjcev Draveljske gmajne vendarle uredile. Vsekakor pa je skrb in naloga vseh pristojnih organov in služb, kakor tudi delegatov v samoupravni stanovanjski skupnosti, da se primer Draveljske gmajne ne bi več ponovil.

H. Colja

ZA POVEZAVO

Nova hala za proizvodnjo transportnih vozil in naprav je že krepko vsidrana v litostrojskem prostoru. Čas izgotovitve se zelo hitro bliža. Manjkajo še energetski priključki ter ostale nujne povezave z Litostrojem in ostalim svetom, kot so: telefonski priključki, požarno varnostne napeljave, povezava z razglasno postajo itd.

Slika prikazuje izkop jaška za kabelsko povezavo s trafo-postajo, ki bo napajala proizvodne hale TVN, PPO in predvideno težko obdelovalnico. Kljub temu, da se je z izkopom zelo mudilo (kopali so v soboto in nedeljo), zdaj že lep čas skačemo preko jaškov, ker nekdo ni opravil vsega, kar bi moral. Tudi iz tega bi se morali nekateri kaj naučiti.

I. Gantar

TUDI TAKO VELIK KOLOS SE LAHKO PREVRNE

Pri preskušnji novega avto-dvigala, ki ga je kupil izvajalec del na naših gradbiščih — Slovenija ceste, je prišlo do nesreče, kar se vidi na sliki. Tudi tu lahko rečemo, da je bila sreča v nesreči. Sreča, da pri tej nesreči razen povzročitelja ni bil udeležen oziroma poškodovan noben človek in da škoda ni bila še večja, kar je zelo malo manjkalo.

Tudi iz te nesreče se lahko kaj naučimo. Pri delu z dvigali previdnosti ni nikdar preveč. Vedno je potrebno upoštevati vse varnostne predpise. Pri vsakem primeru posebej, zlasti pri dviganju na meji dopustne obremenitve in pri delni še dopustni preobremenitvi, ni odveč še enkrat preveriti, če je vse v redu, in vnaprej predvideti ukrepe v primeru nezgode.

I. Gantar

Ob podelitvi spričeval so najboljši učenci prejeli tudi nagrade (Foto: D. Androjna)

ZAHVALA

Od občinskega sveta Zveze sindikatov Jesenice smo prejeli naslednjo zahvalo:

V času od 14 do 17. junija 1979 se je mudila pri nas delegacija sindikalnih delavcev energetike KELAG iz Beljaka v Avstriji.

Ob tej priliki ste omogočili ogled vaše delovne organizacije in razgovor, s katerega so tovariši iz sosednje Avstrije odnesli izredno dobre vtise.

V našem imenu in v imenu delegacije iz Avstrije se vam za vso izkazano pozornost zahvaljujemo.

Predsednik:
Teodor Kreuzer

DVE POMEMBNI PRIZNANJI

27. junija, ob dnevu samoupravljalcev, je Jože Marolt, predsednik mestnega sveta Zveze sindikatov Ljubljane na svečanosti v Festivalni dvorani podelil nagrade in priznanja samoupravljalcem za leto 1979. Med petnajstimi nagrajenci je prejel nagrado Litostrojan Ivo Sabol, eden najpomembnejših nosilcev samoupravne transformacije pri nas; priznanje pa je prejel tudi dolgoletni član naše delovne organizacije, eden prvih Litostrojanov tovariš Karel Korošec. Obema iskreno čestitamo!

RAZPIS

Izobraževalni center razpisuje za delavce delovne organizacije Litostroj naslednje oblike izobraževanja:

1. Poklicna kovinarska in elektro šola —

— izobraževanje za poklice: strojni mehanik, strugar, rezkalec, orodjar.

Pogoj za vpis: dokončana osemletna osnovna šola, najmanj 2 leti proizvodnega dela v bodočem poklicu, odslužen vojaški rok.

Šolanje z zaključnim izpitom traja do dve šolski leti.

2. Šola za kovinarske in metalurške delavce

(ozki poklicni profil)

— za poklice:

talilec, jedrar, kalupar, obločni ročni varilec.

Pogoji za vpis: dokončanih najmanj 6 razredov osnovne šole, najmanj 2 leti proizvodnega dela v bodočem poklicu, odsluženi vojaški rok.

Šolanje z zaključnim izpitom traja do 15 mesecev. Oddelke v obeh vrstah šol bomo odprli, če bo prijavljenih dovolj kandidatov.

3. Jezikovni tečaji za nemški in angleški jezik

— začetni in nadaljevalni — informacije po telefonu int. 474.

Prjavite se v tajništvo izobraževalnega centra do 25. avgusta 1979.

Hkratio bveščamo, da so v poklicni kovinarski in elektro šoli za mladino še prosta mesta za poklice strugar in rezkalec.

Oddelek za izobraževanje ob delu

IZ STROKOVNE ENCIKLOPEDIJE

Ionizirajoča sevanja

MARSIKDO JE VERJETNO ŽE VEČKRAT SLIŠAL IZRAZ »IONI-
ZIRAJOČA SEVANJA« (MORDA CELO OBČUTIL NA LASTNI KO-
ŽI), PA SI TEGA NI ZNAL OBRAZLOŽITI. V TEM POLJUDNEM
SESTAVKU BOMO SKUŠALI ODGRNITI SKRIVNOSTNO TANČICO,
KI PREKRIVA TA »IZUM 20. STOLETJA«

**Pozor! Ionizirajoča sevanja —
smrtno nevarno!**

ali fisisji: alfa, beta in gama žar-
ki ter X ali rentgenski žarki in
nevtroni.

V naši delovni organizaciji
imamo dve vrsti virov ionizira-
jočih sevanj, in sicer radioizoto-
pe (^{60}Co , ^{137}Cs) in rentgenske apa-
rate. Obe vrsti virov uporabljamo
za preiskavo materialov brez
porušitve. Z njimi pregledujemo
notranjost ulitkov, odkovkov in
zvarjenecv razpoke, izceje, lun-
kerje, vključke ipd. Zaradi svoje
velike prodornosti so za to delo
najprimernejši rentgenski apa-
rati, ki oddajajo X-žarke, in izo-
topi, ki oddajajo gama žarke
(npr. ^{60}Co).

Omenjeni žarki so tako pro-
dorni, da dobesedno presvelijo
material in eksponirajo film, ki
je pritrjen na drugi strani. Tu je
potrebno posebej omeniti gama
žarke, ki so od vseh najbolj pro-
dorni, seveda pa je njihova pro-
dornost odvisna od aktivnosti iz-
otopa kot vira teh žarkov.

Alfa in beta sevalci za taka
opravila niso primerni, ker ima-
jo majhno prodornost, poleg te-
ga pa povzročajo neprimerno ve-
čjo ionizacijo, čeprav so energije
takih kvantov veliko manjše kot
pri gama žarkih.

Delovanje ionizirajočih sevanj na človeka

Človek uporablja ionizirajoča
sevanja v določene namene, naj-
pogostje tehnološke ali medicinske,
in se pri tem pogosto seva-
njem izpostavlja. Že dolgo časa
vemo, da ionizirajoča sevanja
uničujejo žive organizme, pose-
bno je v nevarnosti človek, ker
jih uporablja in z njimi upra-
vlja.

Človeški organizem je skupek
nekaj milijard celic, ki sestav-
ljajo različne organe. Kvanti io-
nizirajočih sevanj v biološkem
materialu povzročajo dva glav-
na pojavi, in sicer ionizacijo in
eksitacijo (preskok elektrona iz
zunanj lupine na mesto izbite-
ga elektrona in sprostitve foto-
na). Vse to se dogaja v celicah,
ki so sestavljene iz membrane,
citoplazme in jedra celice. Naj-
bolj občutljivi del celice je vse-
kakor jedro, ki ga sestavlja DNK
— dezoksiribonukleinska kislina.
Ta ima obliko dolge vijačne mo-
lekule, ki se neprestano deli v
dve vijačni molekuli. Ta delitev
v bistvu predstavlja razmnoževa-
nje celic. Če ionizirajoče sevanje
npr. kvanti X ali gama žarkov
ionizirajo posamezne atome in s
tem molekule v tej dolgi vijači-

nici, se le-te na posameznih me-
stih poškodujejo ali celo prelo-
mijo. Narava je tudi proti takim
poškodbam pripravila obrambni
mehanizem, saj smo ljudje na
zemlji izpostavljeni naravnemu
sevanju iz zemlje in iz vesolja.
V citoplazmi se nahajajo pose-
bni obnovitveni encimi, ki po-
pravljajo poškodovane molekule
DNK in jih dobesedno krpajo.
Če pa je sprejeta doza sevanja
le prevelika, se poškoduje tudi
ta »popravljalni aparat« in zač-
nejo se razvijati celice, ki nima-
jo enakih lastnosti, kot prvotne
celice. Pojavi se tkivo, ki ga ime-
nujemo novotvorba.

Na sevanje je najbolj občut-
ljivo tkivo, ki se hitro deli (ko-
stni mozeg, črevesna povrhnji-
ca, spolne celice).

Kakšno dozo sevanja lahko sprejme človeški organizem?

Stališče strokovnjakov s tega
področja je jasno: čim manj ozi-
roma nič. V praksi pa se delav-
ci, ki delajo z viri ionizirajočih
sevanj, skoraj ne morejo izogni-
ti določeni dozi izpostavljenosti.
Posebno to velja za delo z od-
prtimi viri sevanj npr. radioizo-
topi, ker sevajo v obliki krogle.
Po veljavnih jugoslovanskih
predpisih s tega področja sme
celotno človeško telo letno spre-
jeti 5 remov (rem — roentgen
equivalent men). Za X in gama
žarke so remi in radi skoraj ena-
ki. Pravimo, da je njihova rela-
tivna biološka učinkovitost (RBU)
približno ena. Alfa in beta kvan-
ti celo 5—20-krat bolj ionizirajo
tkivo kot X in gama kvanti. Kot
pa sem že omenil, imajo ti kvan-
ti manjšo prodornost in v več-
ji razdalji od vira niso več ne-
varni. V radiofiziki tudi ločimo
dozo izpostavljenosti (ekspozici-
je) — X in vsrkano (absorbirano)
dozo — D. Enota za dozo izpo-
stavljenosti rentgenskega ali ga-
ma sevanja je 1 rentgen (1r.).

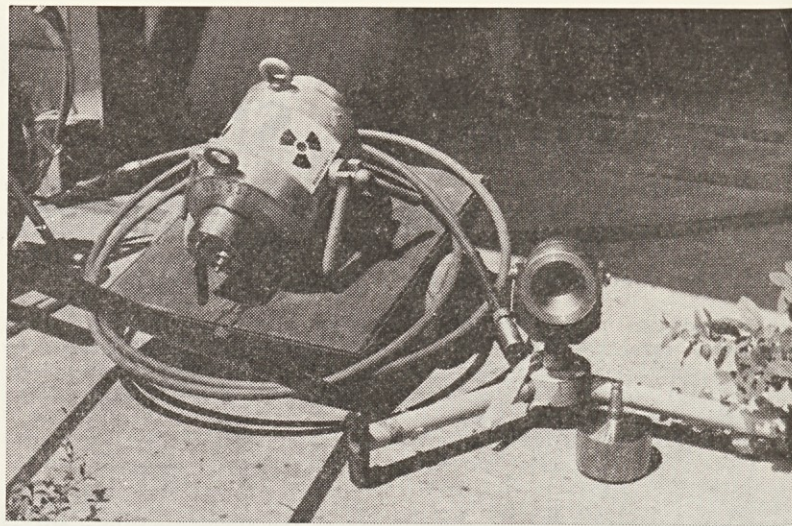
S temi enotami merimo stopnjo
ionizacije. Vsrkano dozo pa me-
rimo v radih (radiation absor-
bed dose). S to enoto merimo
energijo, ki jo snop sevanja pri
presevanju odda enoti mase (1
rad = 100 erg/g = 10^{-2}J/kg).
Rentgen in rad sta si v nasled-
nji odvisnosti: $\text{D/rad} = g \cdot X / r$,
kjer g predstavlja vrednost, od-
visno od gostote ionizacij in spe-
cifične gostote snovi. Doza ek-
spozicije 1 r pri presevanju 1 g
zraka pomeni, da je ta gram zra-
ka prejel energijo 88 ergov, to
je 0,88 radov. Faktor g za zrak
je torej 0,88, za vodo pa je ne-
koliko manjši od 1. Ta faktor je
za energije rentgenskih in gama
kvantov od 10 KeV do 5 MeV
konstanten.

Ker je človeško mišično tkivo
sestavljeno v glavnem iz vode,
uporabljamo kar faktor g, ki ve-
lja za vodo, za kosti pa je ta
faktor sorazmerno višji. To je
posebno važno pri terapevtskih
obsevanjih, kjer prejme človeško
telo velike absorbirane doze. Ob-
sevani organ more prejeti odre-
jeno absorbirano dozo, vsi osta-
li deli telesa pa čim manjšo. Pri
delu z ionizirajočimi sevanji pa
je važno, da delavci prejmejo
čim manjšo absorbirano dozo.
Kot sem že omenil, je dovoljena
letna doza 5 remov oziroma 3
reme trimesečno. 600 remov (ali
po starem rentgenov) pa je že
smrtna doza!

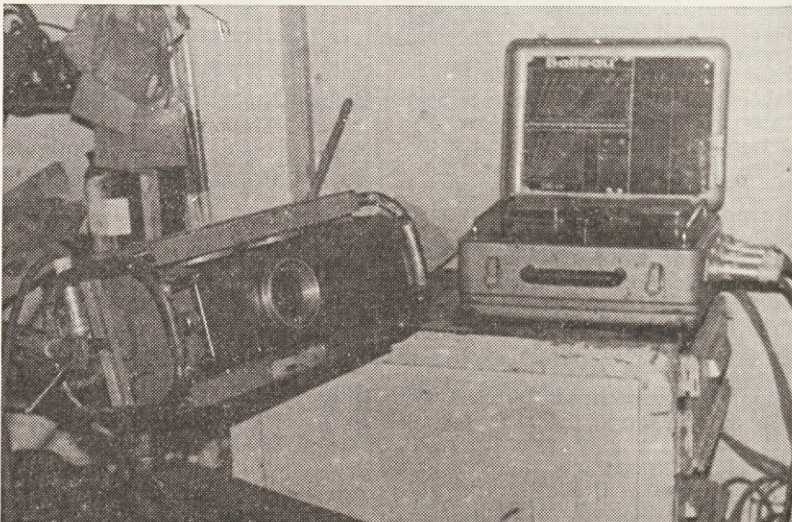
Principi varstva pred sevanji

Nedvomno sta glavna princi-
pa varstva pred sevanji čimveč-
ja razdalja od vira in čimkrajši
čas izpostavljenosti ionizirajoče-
mu sevanju. Razdalja od vira je
zato pomembna, ker energije
kvantov sevanj upadajo s kva-
dratom razdalje. K temu pa ve-
liko prispeva tudi upad zaradi
absorpcije kvantov v zraku. Na
svoji poti kvanti sevanj intenzi-
vno ionizirajo zrak, zato njho-
va energija upada.

Drugi princip varstva pred
sevanji ima svoj smisel v tem,
da s skrajševanjem izpostavlje-
nosti kvantom sevanj zmanjšamo
število interakcij npr. ionizacij v
telesu.

Kontejner za radioizotope s pripadajočo opremo

Röntgenski aparat. V sredini je odprtina, skozi katero katodna cev
seva rentgenske žarke (Foto: E. L.)

Če dozo 5 remov na leto deli-
mo z 12, dobimo 400 miliremov
na mesec oziroma 2 milirema na
uro. To je pomembno vedeti zato,
ker se doze v telesu kopičijo. To
sta dva glavna principa, ki sta na
splošno veljavna.

Poleg teh imamo tudi druge
ukrepe, npr. vmesne stene, ki za-
držijo sevanje. V te namene je
zelo uporaben svinec. Poldebeline
svinca (debelina, ki zadrži polo-
vico sevanja) znaša 1,2 cm (za
 ^{60}Co) in služi kot nekakšna enota.
Od gradbenih materialov naj-
uspešnejše zadržuje X in gama
žarke baritni beton.

Pri izbiri aktivnosti izotopov
imamo nekako zvezane roke. Bolj
kot je izotop aktiven, več kvantov
oddaja, pri tem pa se skrajša čas
presevanja določenega materiala.
Zaradi samega varstva pred seva-
nji bi bil vsekakor bolj primeren
izotop z aktivnostjo 1 Ci (Curie)
kot 10 Ci (1 Ci = $3,7 \cdot 10^{10}$ d/s —
razpadov na sekundo), vendar bi
s tem čas presevanja podaljšali za
nekajkrat. Delavci, ki imajo
opravka z ionizirajočimi sevanji,
morajo obvezno nositi osebne do-
zimetre, s katerimi kontroliramo
absorbirano dozo. Naši delavci no-
sijo filmske dozimetre na delov-
nem oblačilu, s katerimi ugotov-
ljamo sprejeto dozo v enem me-
secu.

Ti delavci morajo poleg stro-
kovnih usposobljenosti imeti tudi

s posebnim pravilnikom predpi-
sano zdravstveno sposobnost in mo-
rajo biti starejši od 18 let. Poleg
tega morajo hoditi na predpisane
zdravstvene preglede, katere ob-
ravna poseben pravilnik.

Neokusne šale

Nekateri naši sodelavci se bo-
do ob branju tega članka šele za-
vedli, kakšne neokusne šale si pri-
voščijo, ko se samovoljno spre-
hajajo v bližini virov sevanj, ko
so le-ti odprti.

Zaradi varnosti drugih delav-
cev so prostori, kjer se uporabljajo
rentgenski aparati ali izotopi,
ograjeni s trdno mrežasto ograjo
ali pa opozorilno ograjo ter rota-
cijsko rdečo lučjo. Poleg tega bi
moral vsakdo poznati znak »Nevar-
nost ionizirajoča sevanja«.

Nekateri posamezniki se ver-
jetno premalo zavedajo nevarno-
sti, ko mirno splezajo pod opozo-
rilno vrstico in s sprehodijo med
okencem rentgenske cevi in obse-
vanim predmetom ali pa preple-
zajo žično ograjo in veselo nabi-
rajo češnje z drevesa, ne meneč se
za rdečo luč, majhnih naprav na
tleh pred bunkerjem pa še opa-
zijo ne.

Če bi ti delavci vedeli, kakšni
nevarnosti se s tem izpostavljajo,
bi se temu raje odpovedali in na-
redili kilometrski krog okrog teh
nevidnih, a zelo nevarnih žarkov.

M. Jurjavčič

OBVESTILO VOJAKOM

V zadnjem času prihaja vse
več pisem, v katerih nas voja-
ki sprašujejo, kako je z regre-
som za leto 1979. Ker v glavnem
vsi vojaki prejmejo naš
časopis, je najboljša pot, da
vsem odgovorimo na vprašanja
preko našega glasila.

Pravico do regresa imajo
tisti naši delavci, ki so v JLA
od 1. 1. 1979 dalje in so pred
odhodom v vojsko imeli naj-
manj 6 mesecev neprekinjene
delovne dobe, oziroma so že
imeli pravico do letnega dopu-
sta. Vojakom, ki v času izpla-
čila regresa (v maju) niso bili
prisotni, bo regres izplačan v
decembru, ko bo izdelan po-
novni spisek upravičencev do
regresa. Takrat bodo dobili re-
gres tudi tisti, ki se bodo vrnili
iz JLA že po izplačilu (maj-
skega) regresa in bodo do kon-

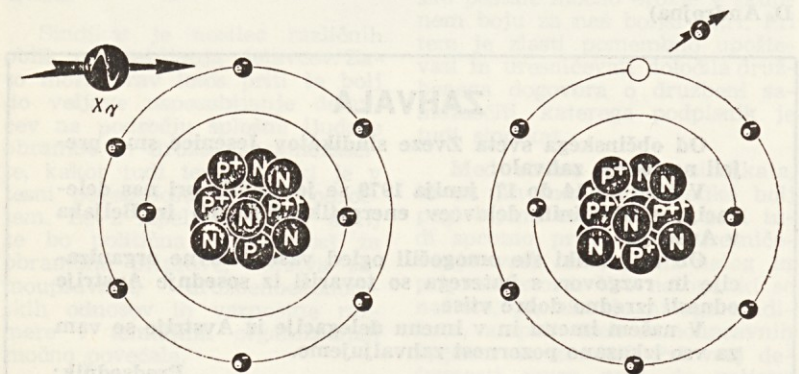
ca leta šele pridobili 6 mesecev
skupne delovne dobe (čas slu-
ženja vojaškega roka se ne šte-
je v delovno dobo).

Spiske za izplačila regresa
sestavljajo po tajništvih tozdov,
izplačani pa bodo predvidoma
konec decembra ali v začetku
januarja prihodnjega leta.

Vsem tistim, ki ste v JLA
in imate pravico do regresa,
vam bomo takrat nakazali den-
ar na vaše naslove, ki ste jih
poslali. Če pa regresa ne boste
prejeli, se lahko obrnete na vo-
jaškega referenta v Litostroju.

Vsem vojakom pošiljamo le-
pe pozdrave z željo, da bi se
tudi v bodoče tako številno
oglašali ter sporočali svoje že-
lje, težave in vprašanja.

Vojaški referent
Štefan Trop

Ionizacija atoma — Kvant sevanja (iks ali gama) je oddal svojo ener-
gijo izbitemu elektronu. Atom je postal ion

Od kamna do cementa

Piše J. Stražišar

Pucolanski cement lahko vsebuje tudi preko 30 odst. tufa, ostalo pa je klinker in sadra. Njegova oznaka je Pmpk. Pri tem pomeni »P« oznako za pucolanski cement, ostale črke pa imajo zopet enak pomen kot zgoraj.

Za proizvodnjo **belega cementa** uporabljajo čisti apnenec in belo glino ali kaolin. V gotovem cementu sme biti manj kot en odstotek železovega oksida, barva tega cementa pa je bela, kot to pove že tudi samo ime. Lastnosti trdnosti so enake kot pri portlandskem cementu. Mlini za mletje belega cementa so obloženi s keramičnimi ploščami in polnjeni s kamenimi krolami. Pri kovinskih oblogah in kroglih bi namreč zaradi obrabe prišlo v cement železo, ki bi kvarilo cementu belo barvo.

Glavni surovini za **taljeni ali boksitni cement** sta boksit in apnenec. Pri nas ga proizvaja tovarna v Puli, ki proizvaja tudi beli cement. Proces proizvodnje tega cementa je precej drugačen od proizvodnje cementa portland.

Boksit in apnenec segrevamo v posebnih električnih pečeh do taljenja. Raztaljeno maso prelijemo v železne lonce, kjer se ohladi in strdi v bloke.

Te bloke zatem drobimo in meljemo v cevni mlini za cement. Barva tega cementa je rjava, podobna barvi kakava in ima več odličnih lastnosti. Betonska mešanica s tem cementom doseže v 24 urah isto trdnost kot običajen portlandski cement v 28 dneh, poleg tega pa je še zelo odporen na delovanje škodljivih voda.

Boksitni cement je začela prva redno proizvajati po letu 1913 francoska tovarna Lafarge. Francozi so ga v prvi svetovni vojni uporabljali pri gradnji utrd in zaklonišč. Velika prednost gradnje s tem cementom je bila v tem, da so se v te utrdbe in zaklonišča lahko vselili ljudje že po 24 urah. Nemci tedaj še niso poznali tega cementa.

Še bi lahko naštevali vrste cementa, kot na primer cement za ceste, cement za letalske pristajalne steze itd.

Opisali smo le glavne vrste cementov, ki jih proizvajamo v Jugoslaviji. S tem smo želeli vsem, ki mislijo, da je cement pač cement, pojasniti, da obstaja cela vrsta cementov, ki se med seboj precej razlikujejo. Če hočemo varno, ceneno in kvalitetno graditi, potem moramo dobro poznati lastnosti posameznih cementov.

Shranjevanje cementa

V praksi je zelo pogosto slišati vprašanje, koliko časa smemo shranjevati cement in koliko izgubi na kvaliteti po določenem času.

S sistematičnimi raziskavami so ugotovili, da cement v vrečah s časom izgublja na trdnosti. Koliko izgubi na trdnosti v določenem času, je zelo težko reči, saj je to odvisno od vrste cementa in zlasti od izvedbe skladišča. Pri skladiščenju v suhih skladiščih, zaščitenih od dežja in prepiha, je bilo po številnih meritvah ugotovljeno:

Čas sklad. v mesecih	zmanjšanje trdnosti v %
3	15 do 20
6	20 do 30
12	30 do 40
24	40 do 50
54	50 do 60

Iz tega sledi priporočilo, da sveži cement čimprej porabite, vsaj v dveh mesecih.

Popolnoma nekaj drugega pa je shranjevanje oziroma skladiščenje cementa v cementarnah.

Tam je cement v velikih betonskih silosih, ki jih je možno popolnoma zapreti, tako da cement sploh ne pride v stik z vlago iz zraka. V takih silosih je možno shranjevati cement dalj časa brez strahu za trdnost cementa.

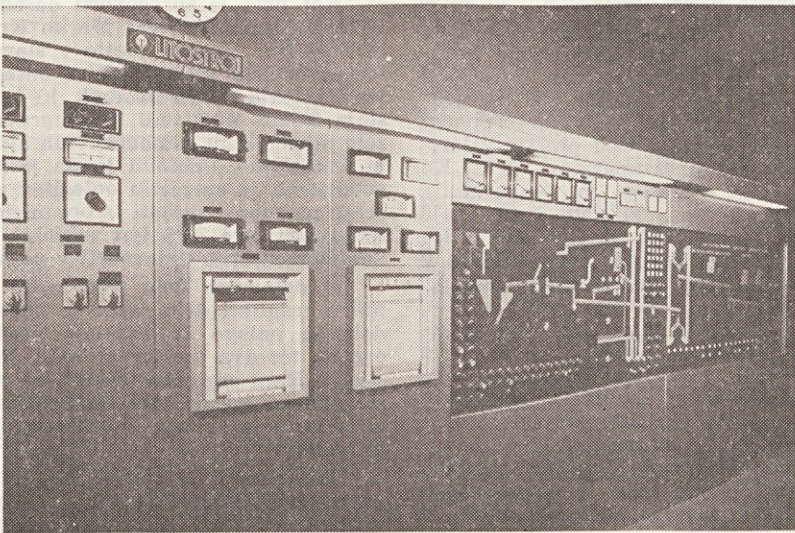
Glede skladiščenja cementa v vrečah pa le nekaj osnovnih podatkov:

— Vreče se ne smejo dotikati zidov in in ne smejo ležati neposredno na zemlji, zato jih polagajte na leseni pod, ki je od tal dvignjen za 15 do 20 cm.

— Po možnosti ne nalagajte več kot 10 vreč eno na drugo, pač pa naj bodo naložene stikoma in naj bo kup čim širši. Cement iz obrobnihih vreč je potem uporaben za manj pomembna, cement iz notranjih vreč pa za bolj zahtevna gradbena dela.

strojev. Do zastojev pride zaradi preobremenitev transportnih naprav, zamašitve drobilnikov in mlinov, prenapolnjenosti bunkerjev ali silosov, napačnega kurjenja sušilnikov, peči in podobno.

Celotno delovanje moderne cementarne upravljamo iz centralne stikalne omare, ki ima običajno vgrajene tudi televizijske zaslone za vidno kontrolo kritičnih mest. Z uvedbo avtomatskih analizatorjev sestava surovinske moke, merilnikov finosti ter vgradnjo procesnega računalnika se je slika predvojne cementarne bistveno spremenila. Danes je število zaposlenih na tono proizvedenega cementa bistveno manjše, prav tako pa je precej padla poraba toplote, potrebne za proizvodnjo ene tone cementa.

Stikalna omara mlinice cementa (Foto: J. Žlebnik)

Priporočljivo je, da zložene vreče prekrijete s papirjem, po možnosti v več slojih.

Avtomatizacija

Namen uvedbe avtomatizacije v cementarnah je zmanjšanje števila zaposlenih in zlasti zmanjšanje zastojev v proizvodnji zaradi nepazljivega ravnanja in preobremenitve posameznih

Zaključek

V članku smo na kratko opisali potek proizvodnje cementa in opremo, ki je za to proizvodnjo potrebna. Ker smo Litostrojčani tako proizvajalci opreme za cementarne kot tudi porabniki končnega proizvoda cementarne — cementa, smo s tem zapolnili vrzel v našem obveščanju s tega področja.

NIČ NAS NE SME PRESENETITI

Pod tem geslom se vrstijo in se bodo še vrstile akcije iz splošnega ljudskega odpora, ki je zajelo celotno prebivalstvo. Na osnovni šoli Hinka Smrekarja se učenci pod vodstvom učiteljev in mentorjev resno pripravljajo na to, da jih nobena nepredvidena katastrofa ali agresija ne bi mogla presenetiti.

To so pokazali na vaji v juniju, ko je bil na šoli improviziran potres rušilne stopnje.

Mnogo priprav je bilo potrebno izvesti pred samo vajo in v te priprave je bil vključen celotni učiteljski zbor, učenci in predstavniki krajevne skupnosti ter civilne zaštite iz Litostroja.

Kmalu po začetku pouka je šibkejši potres zatresel poslopje šole.

Učitelji so s svojim nastopom pomirjevalno učinkovali na učence, da ne bi nastala panika. Učenci so se umaknili pod podboje vrat, pod klopi in nosilne stene, da bi se zavarovali pred najhujšim.

Na šoli sta se takoj mobilizirali enoti civilne in narodne zaštite.

Kmalu po šibkejšem potresu pa je sledil močan rušilni, ki je krepko poškodoval zgradbo šole. Posledica te nesreče so bile zelo hude, saj je bil skupini učencev zaradi zasutja izhoda onemogočen umik iz kletnih prostorov, zaradi porušenih stopnic so v zgornjih razredih ostali učenci treh razredov, poleg tega pa je v telovadnici nastal požar. Štab

civilne zaštite na šoli je poklical na pomoč pripadnike civilne zaštite in gasilce iz Litostroja.

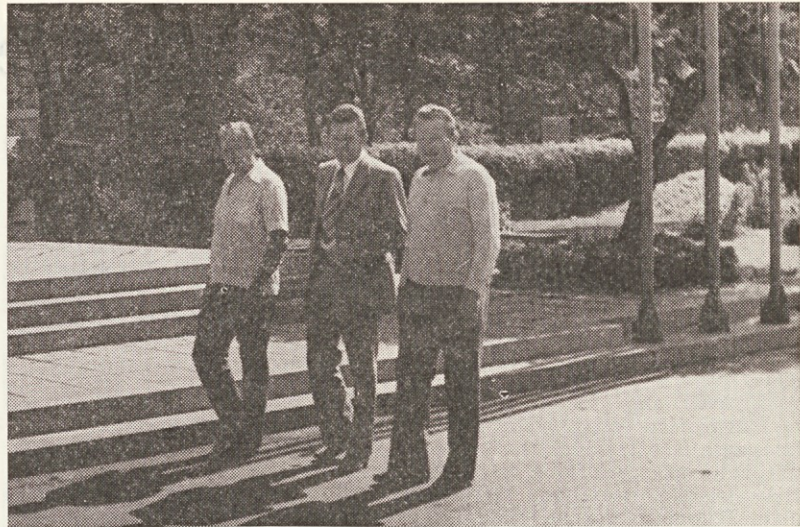
Že čez nekaj minut so prispele k šoli reševalci, enote prve pomoči, pripadniki narodne zaštite in gasilci ter takoj začeli reševalno akcijo.

Najprej so iz zgornjega nadstropja po gasilski lestvi in s pomočjo ponjave reševali učence. Med prvimi so rešili ranjence in jim nudili prvo pomoč. Učence iz spodnjih prostorov so rešili skozi kletna okna.

Tudi gasilci niso držali rok križem, temveč so imeli dosti dela z gašenjem požara v telovadnici.

Seveda so se vsi učenci, ki niso bili zasuti ali ranjeni, takoj zbrali na igrišču, od koder so nato v spremstvu učiteljev in miličnikov-kadetov odšli v gozd v Klečah, kjer so nadaljevali pouk in se učili nudenja prve pomoči.

Pri izvedbi vaje so se vsi od učiteljev, učencev, litostrojških poklicnih gasilcev, posebno pa mladih pripadnikov civilne zaštite iz našega izobraževalnega centra, ki so prvič sodelovali pri taki akciji, odlično izkazali.

OBISK S ČEŠKE

Med podjetjema ZVVZ — Milevsko in TZ Litostroj obstaja plodno sodelovanje na področju rekreacije.

Glavni direktor tovariš Lipa in predsednik sindikata tovariš Tvrđy iz ZVVZ Milevsko sta ob svojem dopustu v Jugoslaviji obiskala tudi našo delovno organizacijo. Z glavnim direktorjem tovarišem Kržišnikom in predstavniki sindikata sta se pogovarjala o dosedanem uspešnem sodelovanju obeh kolektivov na področju rekreacije.

(Na sliki od leve na desno — Tvrđy, Kržišnik, Lipa)

PRIČAKALI SMO PRVE LETOŠNJE GOSTE IZ MILEVSKA

V okviru izmenjave počitniških kapacitet med Litostrojem in ZVVZ Milevsko je 20. junija prispela na desetdnevno bivanje v Fieso prva skupina petdesetih Čehoslovakov. Kot vedno so tudi tokrat vsi nestrpno pričakovali prvo srečanje z Jadranom, kajti kopanje v topli morski vodi je zanje gotovo poseben doživljaj.

Bivanje pri nas jim (po njihovih izjavah) vedno popestri izredno gostoljubje naših ljudi. Zelo zadovoljni so bili nad sprejemom v Litostroju, kjer so jih v jutranjih urah pričakali predstavniki našega sindikata in osebje delavske restavracije. Po ogledu tovarne in dopoldanske izletu na Bled so po kosilu v naši restavraciji nadaljevali pot v Fieso.

Ceprav je naše goste v Ljubljani pričakalo deževno vreme, se je slika po prihodu v Fieso popolnoma obrnila. Sonca je bilo na pretek, voda je bila topla in tako so imeli vsi možnost zares izkoristiti svoj dopust pri nas. Domov so se vračali zadovoljni in polni lepih vtisov bivanja v Jugoslaviji, kar je le nova potrditev, da sodelovanje na področju rekreacije resnično koristi delovnim ljudem obeh kolektivov.

F. Dvořák

Zasedanje štaba civilne zaštite (Foto: Janko Babič)

Da se ne bi zgodilo (Foto: Janko Babič)

Resnično je bila to samo vaja, vendar jim lahko znanje, ki so ga ob tem pridobili, pomaga ob morebitnih nepredvidenih katastrofah.

Vajo so si ogledali občinski predstavniki civilne zaštite in

predstavniki ZRVS iz naše krajevne organizacije in so vsem sodelujočim izrekli vse priznanje za dovršeno in brezhibno akcijo.

H. Bratkovič

Pismo iz Argentine

Vlažno poletje je minilo, vendar je sonce še vedno neusmiljeno pripekalo. Suh zrak nam je sušil grla in povsod, kjer koli smo se ustavili, smo iskali senco. Domačini so nosili široke senčnike, ki so jim segali preko ramen. Tako vroče je bilo tudi to nedeljo, ko nas je domačin iz Roldesa, ki je delal pri montaži, povabil na očetovo »FIN-KO«.

Ustavili smo se na prostornem dvorišču pred hišo, ki je bila zgrajena iz zidakov, izdelanih iz zemlje in sena. Hiša je bila razdeljena na dva dela. Polovico hiše so sestavljale sobe, drugi del pa je bila samo na stebrih operta streha. Prav tako kot vse bližnje hiše tudi ta ni bila podkletena in ni bila zidana v nadstropje. Zunanje stene niso bile pobeljene in opaziti je bilo, kako je dež spral zemljo z zidov. Okoli hiše je bilo zasajenih več dreves »belega kebrača« in palm. Gostitelji so nas lepo sprejeli in nas peljali k velikemu kanalu-ogradi, kjer so imeli zbrano vso živino. Gauči so pričeli poditi živino, skozi majhna vrata, kjer je lahko izstopilo samo eno govedo. Od vrat je vodila ograja do betoniranega bazena, napolnjenega z razkuženo tekočino. Živali so se potapljale do vratu v tekočino in nadaljevale pot v drugo ogrado. Ob vhodu v drugo ogrado so gauči ločevali še nekastrirana in nežigosana teleta tako, da so jih zadrževali zunaj ograde. Ločena te-

ma, kjer sta bila lastnika konj najbogatejša živinorejca, sicer pa se je zvrstilo še več tekem. Po tistem sem stavljal na lepega rjavca, vendar je zmagala bela kobila. Lepo smo se zahvalili in poslovili od našega gostitelja, pa ne zato, ker sem stavo izgubil, pač pa zaradi vročine.

TOBAKARJI

Lastniki večjih posestev imajo na posestvu posebno hišo s pripadajočimi zgradbami za sušenje in sortiranje tobaknih listov. Nekoliko oddaljene od glavnih zgradb ali raztresene po posestvu stojijo hiše iz zemlje, v katerih žive družine tobakarjev. V teh predelih province Salte goje rumeni tobak vrste »VIRGINIA«, ki zraste visoko in ima ogromne liste. Ta tobak se ne more primerjati z našim hercegovskim-orientalskim tobakom, ki je aromatičen. Tobak tu sicer nima tako močne arome, zato pa je proizvodnja toliko večja. Pravi jo, da nastane prava mešanica tobaka šele v tovarnah, kjer dodajo tej vrsti tobaka našo vrsto orientalskega tobaka.

Poleg te vrste tobaka goje še domači tobak »CRIOYO« ali črni tobak, ki zahteva zelo preprost postopek sušenja in je zato cenejši.

Na vsakem posestvu je zgrajeno umetno jezero, ki ga poleti napolnijo z vodo. V avgustu zasadijo seme tobaka in zemljo zalivajo z vodo iz umetnega je-

sadijo velike površine z enako velikimi sadikami. Delavci, ki živijo na posestvu, opravijo vsa zemeljska dela. Ko sadijo sadike, pomaga delati tudi delavčeva družina. V tem času traja še vedno sušno obdobje, zato presajene sadike zalivajo z vodo iz jezera. Vse sadike, ki se ne primejo, nato nadomestijo. Seme za sadike črnega tobaka pa zasadijo, kasneje, ko že začne deževati. Prav tako tudi te sadike presadijo na njivo, ko zrastejo do 12 cm.

Vsi delavci so plačani po minimalni urni osnovi. Delo in hiša se podedujeta od očeta na sina, če ta želi ostati pri lastniku. Po dolgoletnem delu na Finki delavec ne prejme pokojnine. Delavci, ki živijo na posestvu, s traktorji okopavajo mladi tobak do dveh mesecev. Nato pa pokličejo zopet delavčevu družino in sezonske delavce za obiranje že zrelih listov tobaka.

Že nekoliko porumenele liste nato nabadajo na posebne grablje, da jih lahko nato vložijo v sušilne peči. Sušilne peči ogrevajo z nafto ali z drvmi. Tobakni listi se zelo počasi pražijo v lastni pari do temperature 70 °C. Ko v peči dosežejo to temperaturo, izpuste paro in nato liste sušijo še toliko časa, dokler se ne lomijo. Čas sušenja enega vložka v peči traja neprekinjeno 30 ur. Suhe liste preložijo iz peči v klet, ki je vlažena z vodo. Listi tobaka vsesajo vlago in se nato ne lomijo. Navlažene liste nato prebirajo v tri skupine v posebnem prostoru. Tu liste zvežejo v snope, ki jih nato prodajo v zbiralnici. Delo teče neprekinjeno, saj ko oberejo ene liste, še zorijo drugi, ker so sadike posadili v presledkih.

Tobak obirajo od januarja do aprila. Na koncu ostanejo na njivah samo še gole rastline s cvetočimi vrhovi. Ta gola stebela v sušnem obdobju posekajo in sežgo na njivi. Pri obiranju in sortiranju tobaka pomagajo otroci. Črni tobak sadijo kasneje in ga prav tako pripravijo za sušenje, ko preneha deževati. Pri tem tobaku ne obirajo listov. Ko rastlina dozori, jo posekajo in položijo na tla. Po tednu dni stebela z listi, ki so že oddali del vode, zložijo v kope. Po približno mesecu dni se listi dovolj osušijo in take kope na njivi podrejo in oberejo liste. Ta tobak nato z njive odpeljejo v zbiralnico.

A. Trebše

Obiranci tobaka v provinci Salta

leta so nato lovili z lasom. Lase so metali pod noge živali in jo spodnesli. V ognju so ogreli več žigov za žigosanje. Teleta so najprej zvezali, nato pa telice žigosali in jih spustili, bikce pa najprej kastrirali in nato žigosali. Povem naj, da je bila za nas to edina priložnost, da smo lahko jedli v Argentini telečji »asado«. Tele je dovoljeno zaklati le na dan žigosanja in ga speči na ražnju.

Po počitku »siesti« smo popoldne vsi odšli na »finko« San Vinsente. Gostitelji so nam želeli pokazati konjske tekme »Kvadero«.

Navadno tekmujejo med seboj živinorejci. Naenkrat tekmujejo samo dva jezdec, ki se najprej predstavita s konjem občinstvu. Vse priprave trajajo več kot dve uri. Gledalci prično stavljeni na enega ali drugega konja, ko so stave zaključene se postavita na startni prostor. Proga je dolga približno 100 m. Zemlja je stepnata, tako da konja ne moreta nagajati drug drugemu. Na sredini proge je izdelan 50 cm širok in 20 cm visok nasip in proga izgleda kot velik kolovoz z nesteptano in dvignjeno zemljo v sredini. Tik pred startom posebna komisija gaučev-sodnikov pregleda tekmovalno stezo od začetka do konca in nato da znak, da se lahko tekma začne.

Konja sta tekla v galopu. Vsi, ki so stavlili na zmagovalnega konja, so se objemali, tisti, ki so izgubili stavo pa so metali klobuke na tla.

Ob tej priložnosti so postavili stojnice s pijačo in sadjem, vse pa se je na soncu tako ogrelo, da se ni bilo mogoče oddehati. Najzanimivejša je bila prva tek-

Priznanje za dolgoletno sodelovanje

Tovarna umetnih brusov SWATY — Maribor slavi letos pomemben jubilej — 100-letnico obstoja. Iz majhne obrtne delavnice za izdelavo brusov in ostrilnih kamnov za potrebe obrti je zraslo današnje sodobno podjetje.

Delovna organizacija zaposluje danes 700 ljudi, ime pa je obdržala po ustanovitelju podjetja, ki je na osnovi lastnega patenta začel proizvodnjo umetnih brusov. Lastni razvoj se je vseskozi nadaljeval in je dosegel v zadnjem dvajsetletju tehnologijo svetovnega nivoja.

Litostroj aktivno sodeluje z dobavo opreme neprekinjeno 11 let. Dobava strojev za oblikovanje umetnih brusov s stiskanjem je potekala po letih takole:

Tip stroja	Kosov	Leto dobave
HS-160-S	2	1968
HS-100-S	5 (hidravlika)	1968
HS-800-S	1	1979
HS-800-S	1	1969
HSS-2-630/63-...	1	1977
HSS-2-630/63-...	1	1978
HSS-1-2500-...	1	1979

Poslednji stroj v preglednici je eden izmed največjih strojev, do danes izdelanih v Litostroju.

Dobava opreme po letih kaže primer nezavezanosti odjemalca na dobavitelja, ki je zasnovana na plodnem sodelovanju strokovnjakov obeh delovnih organizacij. Za tako dobro sodelovanje je velikega pomena tudi zagnanost strokovnjakov, ki v svojem okolju iščejo najboljše poti k začrtanim ciljem.

TOZD PPO

5 LET SOZD ZPS

25. junija je bila v Trbovljah slavnostna seja delavskega sveta SOZD ZPS, ki jo je otvoril direktor STT tovariš Janez Srobot. Seja je bila na pol delovnega na pol slavnostnega značaja.

Kot prvi je spregovoril dosedanji predsednik kolegijskega poslovnega organa tovariš Marko Kržišnik, ki je orisal dosedanji razvoj SOZD ZPS, njegovo mesto v slovenski in jugoslovanski strojegradnji ter uspehe, ki so jih članice dosegle v tem času. Za njim je spregovoril tovariš Ljubo Brodnik, ki je poudaril, da se je v petih letih obstoja SOZD ZPS tudi samoupravno organiziral, saj je sprejel nekaj zelo pomembnih samoupravnih aktov, čeprav delo na tem področju še ni zaključeno. Ugotovil je, da je za realizacijo vseh samoupravno dogovorjenih in sprejetih odločitev potrebno večletno delo, katerega začetek pa mora izhajati iz organiziranja ZPS kot sistema strojegradnje ter uveljavitve ZPS kot subjekta v poslovnem svetu ob upoštevanju komplementarne dejavnosti v posameznih delovnih organizacijah.

V delovnem delu seje so se člani delavskega sveta ZPS seznanili z rezultati dela razpisne komisije, ki je 3. maja razpisala prsta dela in naloge za funkcijo predsednika kolegijskega poslovnega organa ter dva podpredsednika. Po krajši obrazložitvi razpisne komisije so člani soglasno potrdili za novega predsednika kolegijskega poslovnega organa tovariša Boštjana Barboriča, za prvega podpredsednika tovariša Franca Pentka, za drugega podpredsednika pa so razpis podaljšali.

Tovarišu Kržišniku se je v imenu vseh zahvalil za dosedanje delo predsednik delavskega sveta STT tovariš Milan Rems, ki mu je izročil simbolično darilo — svetilko revirskih rudarjev.

M. H.

Tovariš Marko Kržišnik v pogovoru z novim predsednikom tovarišem Boštjanom Barboričem (Foto J. Žlebnik)

AKTIVNOST DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ

V letošnjem poletju imajo družbenopolitične organizacije dosti delovnega gradiva, zato morajo povečati svojo aktivnost, kljub dopustom, ki vsako leto precej zmanjšajo zavzetost posameznikov, odborov pa tudi komisij. Obravnavati moramo dve pomembni izhodiščni gradivi za pripravo novih dokumentov:

1. Smernice za pripravljanje družbenega plana občine in delovne organizacije

2. Izhodišča o demokratizaciji odnosov in krepitvi kolektivnega dela ter odgovornosti

Kot prvo moramo preko vseh mehanizmov uresničevati interese in cilje družbenega razvoja in vseh subjektov v občini s poudarkom na naši nadaljnji orientaciji in ciljih. Ker pa je postopek planiranja in sočasnosti pripravljanja planov velikega pomena, se moramo prav v tem

obdobju intenzivno vključiti v obravnavo.

Ker je za mesec november 1979. leta sklicana 1. konferenca zveze sindikatov Slovenije in mora biti razprava sklenjena do konca septembra, moramo obravnavati gradivo o demokratizaciji odnosov in krepitvi kolektivnega dela ter odgovornosti v ZS Slovenije. Le tako se bodo delegati, ki bodo sodelovali na konferenci, na podlagi razprav in izkušenj pri uresničevanju demokratizacije političnega in kolektivnega dela ter odgovornosti v naši družbi lahko tvorno vključili v razpravo.

Material za obravnavo smernic je v temeljni organizaciji pri vodji delegacije ZZZ, izhodišča o demokratizaciji odnosov in kolektivnega dela ter odgovornosti pa so objavljena v Delavski enotnosti 7. 7. 1979 v prilogi (Sindikalni poročevalec).

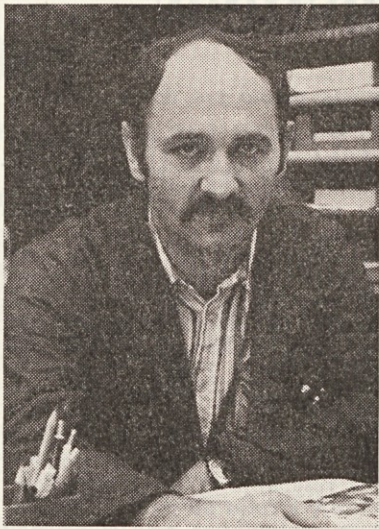
M. S.

Želimo vam predstaviti

15. junija je prišel v našo delovno organizacijo Ciril VREČAR in prevzel funkcijo vodje zavarovanja. Zamenjal je dosedanjega vodjo zavarovanja tovariša Karla Klenovška, ki je bil v Litostroju zaposlen od 1. januarja 1977 do 28. maja 1979. Tovariš Vrečar je bil prej 13 let zaposlen pri organih za notranje zadeve, zdaj pa bo nadaljeval delo, ki sta ga zastavila že tovariš Venika in tovariš Klenovšek. Njegovo področje dela zajema stražarsko-čuvaljsko službo ter receptorsko in kurirsko službo in vse oblike kršenja delovne discipline. V svoje delo se je deloma že vživel, čeprav meni, da je delo, ki ga je začel opravljati, dokaj zahtevno in odgovorno.

Tovarišu Vrečarju želimo pri delu veliko uspehov, ki naj mu bodo spodbuda, da bo dolgo ostal pri nas.

M. H.

POŠKODBE V JUNIJU 1979

TOZD/DS		Število poškodb	Število izgubljenih delovnih dni
TOZD PUM	— livarna sive litine	4	65
	— livarna jeklene litine	9	136
TOZD PZO		9	88
TOZD OB		15	108
TOZD MONT		6	64
TOZD PPO		—	2
TOZD IVET		3	48
TOZD IRRP		1	7
TOZD PROD		1	4
TOZD NAB		1	20
DS SSP		—	14

Junija smo imeli v naši delovni organizaciji 49 poškodb, od tega se jih je 6 pripetilo na poti na delo oziroma z dela.

Zaradi poškodb smo izgubili 556 delovnih dni, ali povprečno 11,3 dneva na eno poškodbo.

V TOZD PPO in DS SSP v juniju niso imeli nobene poškodbe, pač pa so zaradi poškodb v prejšnjem mesecu izgubili v TOZD PPO 2 delovna dneva, v DS SSP pa 14.

Glavo so si poškodovali 4 delavci, oči 13, telo 1, prste rok 16, ostali del roke 5, noge pa si je poškodovalo 10 delavcev.

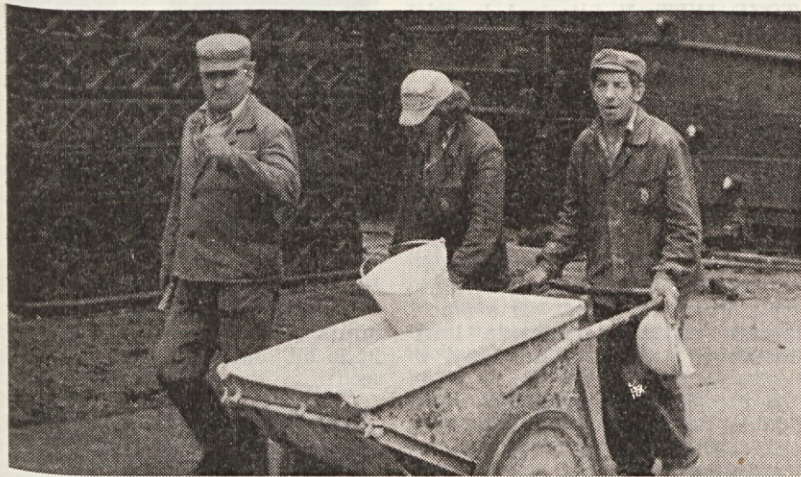
Posebej moramo omeniti, da je vse preveč poškodb na očeh in da bi prav te z uporabo osebnih varnostnih sredstev (očal) lahko zmanjšali na minimum. Prav gotovo se še premalo zavedamo, kaj nam pomenijo oči, oziroma se zavemo posledic, ko je velikokrat žal že nepozno.

V četrtek in petek se je pripetilo največ poškodb in to po 12. Sledi sredi z 9 poškodbami, torek s 7, ponedeljek s 5 ter sobota s 4 poškodbami.

V juniju smo imeli kar 18 poškodb več kot v istem mesecu lani, česar si prav gotovo ne moremo šteti v dobro.

Lani smo zaradi poškodb izgubili 469 delovnih dni ali povprečno 15,1 delovnega dne na eno poškodbo, kar je za skoraj štiri dni več kot v letošnjem letu.

Služba varstva pri delu

Eni so na morju, drugi v planinah, tretji pa še vedno v Litostroju. Vsako poletje, ko ugasnejo peči v livarnah in utihne hrumenje, nastopi ekipa vzdrževalcev, da pripravijo obrate za nov pogon.

Malica pa je čas za ohladitev in prijateljski klepet veselih in simpatičnih fantov iz Iveta (Foto E. Lamič)

KAKO OMEJITI KAJENJE V ZAPRTIH PROSTORIH

Vsaj enkrat na leto je več kot potrebno dvigniti glas proti kajenju. Sama po sebi je stvar videti čisto nedolžna, a žal, prenekaterikrat so posledice za marsikoga usodne. Že tako nam je naraščajoča industrializacija navrgla veliko onesnaženost zraka, v katerem se vse bolj dušimo. Posledice so povečanje obolenj dihal, živčevja in drugih bolezni, kot so rak, bolezni srca in ožilja, kar posredno razjeda tudi našo družbo. Počasi napredujejo prizadevanja za izboljšanje vseh teh razmer, zato je prav nerazumljivo, da kljub vsemu temu sami sebe hote zastrupljamo s cigaretinim dimom. 2912 Litostrojčanov je iskalo zdravniško pomoč zaradi obolelosti dihal v preteklem 1978. letu, pravi poročilo, objavljeno v našem časopisu. Nerealno bi bilo sklepati, da je zato kriva cigareta, vendarle pa si upam trditi, da je marsikateri bolni bolni zaradi prav ta. Nenehno dolgoletno intenzivno vdihavanje nikotina pušča neizbrisne posledice, ki so v mnogih primerih usodne za kadilca. Ob tem pač samo zamahnemo z roko, češ, kaj bi to. Največkrat pa pride do stresnitve šele takrat, ko je že prepozno. Ne gane nas tudi to, če kdo med nami omahne zaradi zahrbtnosti bolezni na pljučih. Kaže, da so od tega problema dvignili roke tudi zdravniki. Omejili so se zgolj na prepoved, ko pride do bolezni. Prav oni pa bi morali dati prvi zgled in bi ne smeli kaditi, vsaj v pričo pacienta ne!

Toda, če že ne moremo preprečiti kajenja, potem bi veljalo vsaj zaščititi tiste, ki ne kade. Pasivni kadilec je glede na to, da sedi zaprt skupaj v istem prostoru s kadilcem, primoran vdihavati dim, ki mu škodi ravno tako kot kadilcu samemu. Tu naj bi seveda zmagal razum znotraj skupine in lepo je, kjer so kadilci razumevali in kade izved zaprtih delovnih prostorov. Toda to ni povsod, vendar je tam, kjer nekadilec sedi skupaj z brezvestnim in nevzgojenim sodelavcem, nemočen. Nihče ga ne podpre in ne brani pred vsiljevanjem cigaretnega dima. Slišali smo nekaj o zakonskem določilu, da naj bi se prepoved kajenja nanašala na zaprte prostore in prostore, kjer se zbira več ljudi, vendar je vse ostalo na isti točki. Zaenkrat nam preostane le medsebojno dogovarjanje in razumevanje.

Alojz Novak

PRIZNANJE KRVODAJALCEM

V prejšnji številki časopisa smo objavili seznam Litostrojčanov, ki so ob tednu krvodajalcev prejeli priznanja. Pomotoma so iz seznama izpadli naslednji tovariši:

— za 5-kratno darovanje krvi

1. ČAVIČ Ruža

2. UHAN Viktor

— za 10-kratno darovanje krvi

1. UHAN Viktor

2. GRUM Ignac

— za 15-kratno darovanje krvi

1. UHAN Viktor

— za 20-kratno darovanje krvi

1. ŠUŠTARŠIČ Branko

2. KOVAČIČ Franc

3. MARIČIČ Ivan

Prišlo pa je tudi do dveh strojepisnih napak:

— za 5 krat darovano kri

KRADEL Pavel — pravilno

FRADEL Pavel

PRINC Zvone — pravilno

PRINC Zvone

Vsem prejemnikom priznanj iskreno čestitamo in se zaradi ne-ljubih napak opravičujemo.

M. Kreft

ZAHVALA

Ob prerani smrti dragega moža in očeta Silva LUKANOVIČA se iskreno zahvaljujemo sodelavcem priprave sredstev in konstrukcije orodja za podarjeni venec, pa tudi vsem tistim, ki so ga spremili na njegovi poti.

Zena Zinka in Silvo

Tako se je začelo (Foto: ETO)

PRED PRAZNIKOM NAŠIH PLANINCEV

Letos praznujejo litostrojki planinci 30-letnico svojega društva.

Ta pomemben jubilej bodo slovesno proslavili 25. avgusta na Soriški planini, na kraju, kjer se je pred leti začela njihova dejavnost.

Planinsko društvo Litostroj — prvo tovrstno društvo ustanovljeno v delovnem kolektivu, je v treh desetletjih svojega dela brez dvoma izvajalo več kot samo formalno kulturno poslanstvo. S prirejanjem izletov v najrazličnejše kraje naše domovine, s spoznavanjem njenih znamenitosti, z ogledi zgodovinskih in kulturnih spomenikov je vzbujalo zanimanje za njene lepote in budilo narodno zavest. S sodelovanjem na tradicionalnih taborih, manifestativnih pohodih in drugih akcijah se je veskozi živo in aktivno vključevalo v družbeno dogajanje.

Bogata je bera delovnih, propagandnih in drugih akcij, ki so jih pripravili in vzorno izvedli zagnani planinski organizatorji — amaterji.

Že gradnja lastne postojanke v prvih letih društvene rasti je zahtevala zvrhano mero požrtvovalnosti in ljubezni do dela — ta se kaže tudi vsa leta naprej, zdaj v močnejšem, zdaj v šibkejšem zagonu.

25. avgusta se bodo na slavlju na Soriški planini srečali stari in mladi. Sicer pa starih planincev sploh ni — so le taki, ki že dolgo hodijo v hribe, srce pa jim še vedno mladostno razbija v prsih.

Društveni odbor je za slavlje pripravil zanimiv program, razvili bodo nov društveni prapor, sledil bo kulturni del in skupinski pohod na Lajnar.

Tako obeta biti 25. avgusta res pravi praznik planincev in njihovih prijateljev, in to je tudi prav.

ETO

OBISK KOROŠKIH GASILCEV

20. junija so našo poklicno gasilsko enoto obiskali poklicni gasilci iz železarne Ravne na Koroškem. Obiskali so nas v dveh skupinah, ker jim delo ne dopušča, da bi bili odsotni vsi naenkrat.

V železarni Ravne je zaposlenih skupaj 13 poklicnih gasilcev, ki skrbijo za požarno varnost v železarni, kjer je zaposlenih 5100 delavcev. V primerjavi z našimi gasilci jih je nekoliko manj, saj je pri nas zaposlenih 17 poklicnih gasilcev, skupaj s prostovoljci pa je v našem Industrijskem gasilskem društvu 60 članov.

Stiki med našimi in ravenskimi gasilci so se začeli lansko leto, ko je bila v Ravnah na obisku gasilska skupina. Na obeh obiskih so se že pogovarjali tudi o pobratenju obeh enot, do katerega naj bi prišlo letos ob 30. obletnici litostrojke poklicne gasilske enote.

Naši gasilci so svoje goste ob obisku tudi pogostili, v prijetnem pogovoru pa so izmenjavali izkušnje ter se pogovarjali o svojem delu. Prav gotovo so tovrstni obiski in izmenjave manj koristni, saj pogosto pomagajo razreševati prej navidezno skoraj nerešljive težave, marsikaj pa se lahko gostje med svojimi obiski tudi naučijo.

M. H.

USPEH PROSTOVOLJCEV IGD

Aktivno pa je tudi naše Industrijsko gasilsko društvo, ki je 23. junija poslalo svojo ekipo na občinsko tekmovanje, kjer so si mladi prostovoljci priborili pokal za odlično 3. mesto. Skupno se je tekmovanja udeležilo 9 ekip.

Uspeh seveda ni bil dosežen sam po sebi. Če je kdo hodil pred mesecem dni za modelno mizarjo, je lahko videl naše fante, ki so se vadili v gašenju in ostalih gasilskih veščinah. Za udeležbo na tekmovanju, (ki je bilo na delovno soboto) so dobili prostovoljni gasilci izredno plačan dopust, ki pa so ga z doseženim rezultatom tudi opravičili.

Našo ekipo so sestavljali: Zlatko Pašalič, Mladen Horvat, Fikret Djulović, Ilija Katilović, Mehmed Hujdurovič, Josip Hajdarović in Luka Avdič.

M. H.

Septembra se dobimo v Ribnici

V Ribnici na Dolenjskem bodo 7. in 8. septembra že pete letne športne igre ZPS. Prvega dne se bodo začela tekmovanja v kegljanju in balinanju, drugega dne pa bo uraden začetek športnih iger in zaključna tekmovanja v vseh panogah.

Tekmovanje bo tudi letos ekipno. Vsako delovno organizacijo bo lahko zastopala le ena ekipa v vsaki panogi, pravico do nastopa pa imajo vsi delavci organizacij združenih v ZPS, ki so v rednem delovnem razmerju in učenci v gospodarstvu.

Tekmovanja bodo v naslednjih športnih panogah: mali nogomet, balinanje, šah, namizni tenis, kegljanje na plastiki in streljanje z zračno puško. Seveda bodo na tekmovanju podeljene tudi nagrade. Prvouvrščena delovna organizacija v skupni uvrstitvi bo prejela prehodni pokal, ekipe uvrščene do tretjega mesta v skupni uvrstitvi bodo dobile pokale v trajno last, tudi ekipe uvrščene do tretjega mesta v posameznih panogah bodo dobile pokale, vse ekipe udeleženk pa bodo dobile plakete.

Prepričani smo, da se bodo tudi organizatorji iz delovne organizacije »RIKO« v Ribnici izkazali tako kot so se Trboveljčani iz STT lansko leto, zato na svidenje septembra v Ribnici!

M. H.

Strokovna ekskurzija gasilcev

Strokovne gasilske ekskurzije od 21.—26. maja 1979, se je iz gasilske službe naše delovne organizacije udeležil tovariš Ivan Kos, ki je bil obenem tudi uradni delegat Gasilske zveze Slovenije in Samoupravne interesne skupnosti za varstvo pred požari. O tem je zapisal nekaj vtisov:

»Iz Ljubljane smo potovali preko Italije in Francije najprej v Švico, kjer smo bili sprejeti na mednarodnem centru za civilno zaščito v Ženevi. Sprejel nas je dr. Milan Bodi, generalni sekretar centra, sicer po rodu Jugoslovčan, in nas na kratko seznanil z delovanjem te organizacije.

Se istega dne smo obiskali poklicno gasilsko enoto v Ženevi in se seznanil z načinom njihovega dela.

V Švici podjetja nimajo svoje gasilne enote, kakor je pri nas v Sloveniji, temveč so vsa podjetja vezana na poklicno gasilsko enoto. Ta ima načrt in ključ podjetja, da intervenira v primeru potrebe. V Švici in Avstriji imajo gasilci tako imenovani zeleni val, ki se vključi po 20 sekundah, in imajo gasilni avtomobili popol-

noma prosto pot do mesta požara.

V Zürichu, ki ima 500.000 prebivalcev, ima 9 podjetij svojo gasilsko enoto, če pa je požar, pride na pomoč še mestna gasilska enota. Tu smo se seznanili še z opremljenostjo teh gasilskih enot, njihovih zvez, gasilskih central, od koder lahko spremljajo potek akcije na televizijskih zaslonih in takoj dodatno ukrepajo. Podobno kot v Zürichu imajo to urejeno tudi v Innsbrucku v Avstriji.

V Zürichu so nas sprejeli tudi na jezerski policiji, ki pomaga pri reševanju iz vode in nadzira vožnjo s čolni po jezeru. S posebnim zanimanjem smo si ogledali praktični prikaz čiščenja jezera — s posebno črpalko so z jezera izčrpali izlito nafto v cisterno in jo odpeljali stran.

Novosti v gasilstvu, s katerimi se je na ekskurziji seznanil predstavnik naše delovne organizacije bodo gotovo prispevale tudi k boljši organiziranosti naše gasilske službe. Še nekaj zanimivosti pa bomo objavili v nadaljevanjih v naslednjih številkah našega glasila.

Gasilska služba

MARIJANU V SLOVO

V 49. letu starosti je ugasnilo življenje našemu dragemu sodelavcu in prijatelju Marijanu HUČU.

Poznali smo ga dolga leta. Bil je naših let, toda do njega smo vedno čutili spoštovanje. Bil je možat, hkrati pa priazen do vsakogar in vedno dobre volje.

Njegova bolezen je bila kratka, toda tako kruta, da ga je iztrgala družini, ki jo je zelo ljubil.

Z njegovo smrtjo je med nami ostala velika vrzel.

Hudo nam je, da našega prijatelja ne bo več med nami!

Sodelavci!

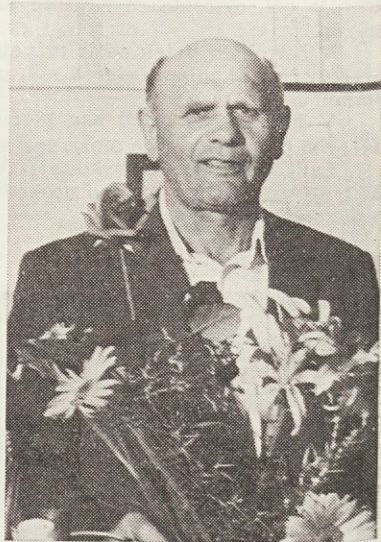
ZAHVALA

Ob boleči izgubi moža in očeta MARIJANA HUČA se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam kakorkoli pomagali v najtežjih trenutkih.

Zahvaljujemo se osebju ambulant Litostroj, sindikatu, še posebej pa njegovim sodelavcem za moralno in materialno pomoč ter za cvetje in sožalje.

Žena in sin

Vsem upokojencem želimo, da bi preživeli še veliko lepih in prijetnih dni v zaslužnem pokoju in da bi nas še kdaj obiskali.

Jure BARIČ, skupinovodja v modelni mizarni TOZD PUM je 30. junija odšel v pokoj. V Litostroju je bil zaposlen 31 let in 3 mesece

5. januarja 1979 je odšel v invalidski pokoj Stefan BARBER, ključavničar v TOZD IVET. V Litostroju se je zaposlil 17. junija 1954.

POZDRAVI VOJAKOV

Čas dopustov je že tu, na žalost pa ne za vse nas. Tudi v tem času je vse polno Litostrojčanov širom po Jugoslaviji, kjer v raznih krajih služijo vojaški rok. V zadnjem času so se nam s pozdravi oglašili: Stane Slikan iz Delnice, Rasim Hrustanović iz Vršca, Borut Šturm iz Zadra, Muharem Suljanović iz Raške, Radovan Jovanović iz Prištine, Marjan Veršnik iz Koprivnice, Ladislav Strniša iz Pule, Dževad Šabić iz Ustikoline, Zdravko Rožman iz Postojne, Ilija Sušnja iz Skopja, Branko Jereb iz Sombora, Čedo Ožegović iz Zemuna in Peter Trček iz Niša.

Vsem se zahvalujemo za pozdrave, ki v prvi vrsti veljajo sodelavcem in prijateljem in jim želimo, da bi čim hitreje prestali vroče dneve v vojski. Kmalu pa na svidenje v Litostroju!

Uredništvo

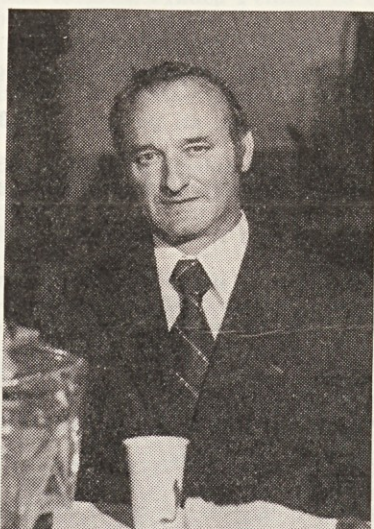
Odšli v pokoj

6. aprila je odšla v pokoj Rožalija ROGELJ, snažilka v modelni mizarni, TOZD PUM. V Litostroju je bila od 5. oktobra 1962.

15. junija je odšel v pokoj monter Franc KOKOVNIK TOZD Montaža. K nam je prišel 4. novembra 1963. leta.

1. junija je odšel v pokoj Izidor BREZOVŠČEK, ključavničar pri vzdrževanju livarskih strojev TOZD IVET. V Litostroj je prišel že 14. oktobra 1948

FOTO-FILMSKO DRUŠTVO LITOSTROJ

Piše Peter Poženel

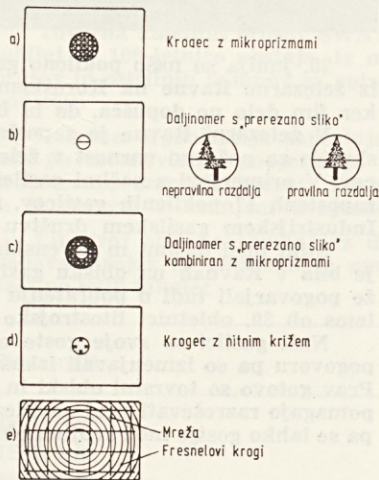
9

— Zrcalnorefleksno iskalo ima vse refleksne kamere in to enooke in dvooke, malega in srednjega formata. Slika predmeta se prenaša preko objektivna na premično ogledalo, od tu pa na medlico, kjer sliko izostrimo in ji določimo izrez. Medlica je ravno tako velika, kot je format filma, ki ga imamo v kameri.

Enooke zrcalnorefleksne kamere malega formata (24 × 36 milimetrov) imajo nad medlico običajno vgrajeno še peterokotno prizmo (penta), s pomočjo katere vidimo sliko normalno, t. j. tako, kot je v resnici. Nekatere take kamere imajo zamenljivo prizmo in zamenljivo medlico (n. pr. canon F-1, nikon F-2, minolta XM ter practica VLC2).

Enooke in dvooke zrcalnorefleksne kamere srednjega formata (6 × 6; 4,5 × 6; 4 × 4) so opremljene z jaškom za gledanje od zgoraj navzdol (npr. hasselblad 500 c, rolleiflex 6 × 6, fleaxaret, jashica 635). Pri dvookih kamerah, kjer imamo dva objektivna, se slika prenaša na medlico preko zgornjega objektivna in fiksnega ogledala, medtem ko služi spodnji objektiv za prenos slike direktno na film.

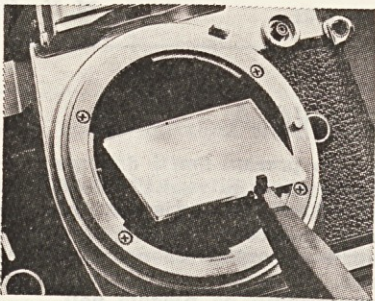
Medlica je »matirano« steklo, ki ima pri kamerah malega for-

[SL15] Razne vrste medlic

medlico skozi odprtino na sprednji strani kamere in to s posebno pinceto (sl. 16). Medlice so zelo natančno izdelane in se jih ne smemo dotikati s prsti. Na razpolago je več medlic, ki se uporabljajo v različne namene snemanja in pri uporabi različnih objektov. Poleg mikro-prizem se za določitev predmetne razdalje zelo veliko uporablja daljinomer s »prerezano sliko« (sl. 15 b). Pri tem daljinomeru je razdalja točno nastavljena, ko se deli motiva na zgornjem in spodnjem delu posameznega kroga popolnoma skladajo — ko niso premaknjeni.

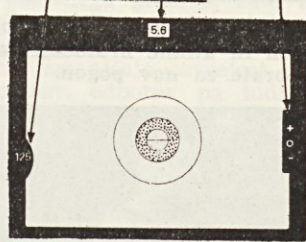
Zelo pogosto imajo kamere kot normalno medlico vgrajeno takšno medlico, ki ima kombinacijo obeh navedenih daljinomerov (sl. 15 c). V sredini je krogec s »prerezano sliko«, okoli njega pa je obroč z mikroprizmami.

[SL16] Vlaganje medlice s pinceto

Pri snemanju s teleobjektivom (z goriščno razdaljo preko 200 milimetrov) in pri snemanju skozi mikroskop pa takšna medlica ni več uporabna. Tedaj uporabljamo čisto medlico ali medlico s krogom, v katerem je nitni križ (sl. 15 d). Pri snemanju arhitekture pride zelo prav medlica z mrežo (sl. 15 e). Črte omogočajo kontrolo poteka linij ter dobro montažo slike, zlasti v

Pravilnost osvetlitve
Čas osvetlitve 1/125 s
Zaslonka f:5,6

[SL17] Zrcalno-refleksno iskalo foto-kamere nikon FM

primerih, ko snemamo dvakrat ali večkrat na isti negativ. Z mrežo lahko natančno določimo položaj vsakega motiva.

Velik napredek pri izdelavi medlic je bila uporaba Fresnelove leče (sl. 15 e). Ta omogoča, da je celotna površina medlice enakomerno svetla. Medlico s Fresnelovo lečo poznamo po tem, da po njeni celotni površini poteka nešteto koncentričnih krogov.

OB 35-LETNICI GORENJSKEGA ODREDA

Spomini
živijo z menoj

DVA BATALJONA GORENJSKEGA ODREDA STA JUNIJA 1944 TEDEEN DNI IZVAJALA LE NEKAJ KILOMETROV OD LJUBLJANE VOJAŠKO-POLITIČNE AKCIJE IN OSVOBODILA VASI SELO PRI VODICAH, ŠINKOV TURN, KOSEZE, DOBENO IN RAŠICO.

Dne 7. junija je bil zbor II. in IV. bataljona Gorenjskega odreda na Šenturši gori v Karavankah. Popoldne tega dne je padlo povelje za daljši pohod S pesmijo smo krenili po pobočjih proti vasi Komanda. Kmalu potem, ko se je zmrčilo, je šla velika kolona partizanov in partizanov skozi vasi Podboršt, Mlaka, Križ preko Drnovskega polja in gozdov skozi Bukovico in Utik v vas Selo pri Vodica. Vas leži ob vznožju rašiškega hriba. Tja smo prišli proti jutru in posamezne skupine so se razdelile po hišah. Takoj smo postavili dobre straže in poslali obveščevalne patrulje na vse strani.

Nemške postojanke so bile v neposredni bližini in na gosto posejane. Ravnina in dobre ceste bi jim omogočile hitro obkrožitev. Morali smo biti zelo budni. Obveščevalna služba je bila noč in dan na delu. Izredno veliko pomoč pa so nam nudili vaščani, posebno mladina. Naša vojska je štela 400 tovarišic in tovarišev. V bližini so bili tudi domači terenci in skupina članov VDV, skupno približno 50 mož, s katerimi smo bili povezani. Zanašali smo se na njihovo pomoč v primeru vojaškega spopada. V vasi Selo smo bili osmega, devetega in desetega junija 1944.

Akcija Gorenjskega odreda je bila velikega političnega in vojaškega pomena. Z njo smo hoteli pokazati moč NOV. Organizirali smo razne sestanke z vaščani, izvedli več mobilizacij in prehrabnih akcij v bližnjih vaseh.

Zamislili smo si poseben načrt miniranja cerkvenega zvonika, kjer so imele nemške enote mitralješka gnezda. Skozi line zvonika so ogrožale premike naših enot, predvsem obveščevalne in kurirske skupine. Zaradi ogroženosti civilnega prebivalstva in cerkvenega poslopja smo načrt opustili.

Vaščani so nas obveščali o vseh pomembnih dogodkih. S pomočjo vaščanov smo našli v Bukovskem hribu več paketov sovražne literature; odvrгла so jo zavezniška letala, poslala pa jo je nekdanja jugoslovanska vlada iz Londona. Zaplenjeno literaturo smo uničili. Bivanje v vasi Selo pa nam ni prizaneslo tudi z žalostnim dogodkom. Pri čiščenju brzostrelke se je smrtno ponesrečil kulturni referent IV. bataljona Dušan Otoničar, doma iz Vič. To se je zgodilo v hiši pri Ivanu na Selu. Nesreča nas je zelo pretresla, saj je bil Dušan hraber borec in dober komandir. Organizirali smo pogrebno svečanost. Proti večeru je krenil žalni sprevod proti pokopališču na Skaruč. Spremljala ga je skupina njegovih soborcev, ob odprtem grobu mu je govoril četni komisar. Naša želja je bila, da ga pokoplje duhovnik Janez Dežman iz Skaruč, ki je bil na naši strani, toda žal je bil odsoten. Pogreb je bil drzno dejanje za tisti čas. Bivanje naših enot v teh krajih je bila res velika vojaška in politična manifestacija NOV. S propagando nam je uspelo zavesti okupatorje, da nas je več kot 2.000 dobro oboroženih borcev in da bomo v tem kraju vsaj mesec dni.

V Gorenjskem odredu je bilo precej borcev iz teh krajev in bližnje okolice. Spominjam se, kako sva s Francem Kimovcem zaplenila tovornjak, ki je peljal po cesti Vojsko—Koseze—Mengeš, last manjšega nemškega podjetja iz Mengša, sofer pa je bil naš simpatizer, zato smo ga po krajšem zasliševanju izpustili.

Po tridnevem bivanju v vasi Selo smo v soboto, 10. junija zvečer krenili iz vasi na hrib pri Dobenu. Se bližje Ljubljani. Po noči so bile nekatere skupine bor-

cev v raznih akcijah; ostali pa smo prespali v topli poletni noči na hribu pred vasjo Dobeno. Zarana smo krenili v vas Srednje in Gornje Dobeno. Veseli smo bili, posebno tisti borci, ki smo pred vojno delali ali živeli v Ljubljani, ob pogledu na mračno, okupirano, a junaško Ljubljano. Kljub vojni vihrji smo imeli veliko upanja, da bomo kmalu napravili še nekaj kilometrov in stopili v osvobodeno Ljubljano.

Toda drzno dejanje naše vojske nemškemu okupatorju ni šlo v račun. Zato so sklicali nujni sestank vojaških predstavnikov in Gestapa na Bledu, kjer so napravili načrt za uničenje Gorenjskega odreda. Prvi dan našega bivanja na Dobenu je bil kar miren. Lepa sončna medelja je omogočila, da so nekatere borce obiskali svojci iz vasi Črnuče in ostalih bližnjih krajev. Ostali borci so opravljali svoje vojaško in politično delo:

nekatere so čistili orožje in opremo, drugi so bili v patruljah, na stražah in v zasedah. Tudi politični delavci so imeli polne roke dela. Njihova najpomembnejša naloga je bila na vsakem koraku in v prostem času vzgajati borce. Posebna skrb je bila namenjena ravnokar mobiliziranim borcem. V ponedeljek, 12. junija, so nemške vojaške enote stopile v akcijo po načrtu, izdelanem na Bledu. Prvi spopadi so se začeli v smledniških in skaručenskih gozdovih, in sicer s terenci-kurirji in obveščevalci, na katere so naleteli. Pri spopadih so ob robu gozda v Skaručni padli trije naši tovariši.

Tudi naši odredni obveščevalci, ki so šli iz Dobena proti Mengšu, so padli v nemško zasedo. K sreči so pravočasno opazili sovražnika in se umaknili. Vrnili so se na Dobeno in poročali o dogodkih. Takšna poročila so se vrstila z vseh strani celo dopoldne. Odred se je premaknil iz vasi že pred poldnevom. S pripravljenim kosilom za naše borce se je gostila živina na Dobenu. Odred je bil na položaju med Dobenom in Rašico, razporejen po najvišjih gričih in pripravljen za boj.

Kot obveščevalec sem šel s tovarišem v patruljo proti Črnučam. Držala sva se preveč desno in zašla na Dobrovo pri Črnučah. Ko sva hotela stopiti iz gozda proti kmetiji pri Brinjevcu v Dobrovo, je bila gospodinja prav tedaj za hišo in naju opazila. Z mahanjem naju je obvestila, naj ne hodiva do hiše. Počakala sva malo ob robu gozda. Kmalu se je vrnila z velikim kosom kruha in klobaso v predpasniku. Na hitro nama je povedala, da je na dvorišču polno Nemcev, prišli da so že ponoči, jim pobrali vso slamo in da kopljejo zaklonišča proti Trzinu-Mengšu. Vedela je povedati, da bodo obkolili hribe Dobeno in Rašico ter uničili vse partizane. Brinovčeva mama je bila velika prijateljica partizanov. Poznala me je osebno, saj sem se učil obrti pri njenem sosedu, komaj leto dni pred tem srečanjem.

S tovarišem sva urno krenila nazaj proti Dobenu, k sreči sva zopet zašla in prišla iz gozda v skrajnem levem kotu vasi Dobeno, kjer je bila nekdanja gostilna »Vila«. Ko sva pogledala proti vasi Gornje Dobeno, sva zagledala polno nemške vojske. Brž sva nadaljevala pot v gozd proti Rašici in kmalu dospela do našega bataljona. Poročala sva komandantu, kaj sva zvedela v vasi Dobrovo. Popoldne se je odred ponovno premaknil na nove položaje še bližje nad vasi Rašica in Povodje. Z vseh položajev smo videli premike dobro oborožene

nemške vojske z lahkim orožjem, s seboj pa so vlekli tudi poljske topove. Sam sem opazoval premike iz Skaručne proti Polju, Vesici in Selu. Bili smo v zelo nejasnem in negotovem položaju, z nestrpnostjo smo pričakovali vojni spopad. Toda tudi Nemci so spremenili svojo taktiko. Vse okoliške gozdove so izredno dobro prehajali in prečistili. Krog hriba Rašica in Dobeno so sklenili dva obroča, in sicer z veliko vojaško natančnostjo. Zasede so postavili na vsakih 100 metrov, da ne bi niti en partizan mogel pobegniti živ z obkoljenega hriba.

Popoldne 12. junija je bilo zelo dolgo, najdaljše v mojem življenju. Vsak borec je imel svojo skrb, kako priti skozi tako močno obkoljen hrib. Bili smo slabo oboroženi, imeli smo malo municije. Prav v teh dneh smo pričakovali pošiljko orožja in municije s Primorske, zaradi ofenzive v Poljanski dolini pa se je dobava orožja zavlekla. Vodstvo našega odreda je celo popoldne načrtovalo, kako napraviti preboj iz obročev. Naša zaveznica — noč se je zelo počasi bližala, dočakali smo jo brez bojev. Med 9. in 10. uro ponoči smo krenili v pohod, toda ta pohod je bil vrtenje v začaranem krogu. Več ur smo hodili s hriba na hrib, nihče ni vedel, kdaj bomo začeli preboj. Po večurnem tavanju in premikanju v popolni tišini smo imeli kratek počitek. Zadnji posvet štaba je odločil, da se prebijemo iz obročev preko travnikov in polja med vasjo Vesca in Polje. Odločitev je bila zelo dobra. Nemci so namreč predvidevali naš preboj iz gozda v gozd. Tako so postavili najmočnejše zasede ob cesti Koseze—Mengeš in Skaručna—Šmartno. Med 2. in 3. uro zjutraj se je Gorenjski odred skupaj s terenci in vodom VDV masovno prebil preko dvojnega nemškega obroča pri vasi Vesca. V predhodnici je bilo šest mitraljezcev. Z močnim ognjem naših

Jutro pod Triglavom (Foto: Janko Ogrič)

mitraljezcev je bila odprta pot odredu, nemške zasede so se razbežale, naše enote pa so s hitrim maršem krenile proti Bukovici v zabrežje mimo Vodice v Voglanske gozdove. Manjša skupina se je odcepila pred vasjo Utik in krenila v Repenjski hrib. S tem je bil prvi del naše akcije končan, s popolno zmago naših partizanskih enot. Če se ne bi umaknili tako načrtno in skupinsko s partizansko taktiko, bi bilo gotovo usodno za vse nas. Sodelovalo je kakih 5.000 zelo dobro oboroženih nemških vojakov, ki pa so imeli eno napako: večina te vojske je le nekaj dni pred tem dogodkom prišla z ruske fronte, kjer je doživela velike poraze. Med njimi je vladala zelo nizka morala. Naš Gorenjski odred pa je bil zelo slabo oborožen, vendar je imel sleherni borec visoko moralno zavest, da se bori za svobodo in zmago svojega naroda.

Po preboju iz nemškega obroča 13. junija 1944 je glavnina od-

reda taborila v Voglanskih gozdovih. Tudi tu smo imeli krajši spopad z nemškimi vojnimi enotami. Nepričakovano je nemška enota naletela na naše zasede. Imeli smo ravno kosilo, ko je zaropotalo. V začetku smo bili malo zmedeni, toda takoj je bil vsak na svojem položaju. Boj je bil kratek in bliskovit. Nemci so imeli več ranjenih in so se umaknili, mi pa smo imeli le enega ranjenca — to je bil mlad študent iz Šentvida pri Ljubljani. Ranjen je bil v nogo, tako da smo ga morali nositi. S to akcijo pa se je tudi končal 13. junij s popolno zmago naše partizanske vojske.

Šele danes se zavedamo, kako junaška in tvegana je bila akcija Gorenjskega odreda na pragu Ljubljane.

Ta dan sta krajevni skupnosti Vodice in Bukovica-Sinkov turn proglasili za svoj krajevni praznik.

Obveščevalec Gorenjskega odreda Maks Žnidar

Od zamisli do novinarskega prispevka

Piše Marijana Habicht

Poročilo

Novinarska zvrst, ki je najbližja vesti, je poročilo. Tudi poročilo sloni na dejstvih, vendar pokaže tudi njihovo medsebojno povezanost. Običajno je bolj barvito in pestro kot vest in v poročilu avtorja čutimo. Pisec ne stoji v ospredju, ne komentira neposredno, vendar lahko razberemo njegovo stališče iz njegovega odnosa do dogajanj. Iz njegovega pisanja je razvidno, kaj mu je všeč in kaj ne, kaj hvali in kaj graja (čeprav največkrat tega direktno ne pove). Nekateri avtorji navajajo med vestjo in poročilom le eno razliko: dolžino oziroma podrobnejše opisovanje določenega dogodka, sicer pa ga teoretično enačijo z vestjo. Vendar ta razlaga ni pravilna, saj vest obravnava predvsem določeno dejstvo (dogodek, pojav), pri čemer dolžina pripovedovanja ni tako pomembna (dolga je lahko 3 ali pa tudi 13 vrstic, vendar čim krajša je, tem bolje). Bilo bi popolnoma nelogično, ko bi samo dolžina sestavka predstavljal odločujoči kriterij določanja vrste novinarskega izražanja, ne pa vsebina in način podajanja neke tematike.

Osnovna razlika med vestjo in poročilom je v tem, da vest v najkrajših črtah seznanja javnost o nekem dogodku, poročilo pa podaja potek določenega dogodka.

Na primer:

Vest: »Predsednik Tito in Ceausescu sta danes dopoldne spustila v pogon hidroenergetski in plovni sistem Đerdap na Donavi. Instalirana moč hidroelektrarne dosega 2,05 megavata in je po velikosti peta na svetu. Ta mogočen objekt so skupaj gradili strokovnjaki iz Romunije in Jugoslavije...«

Poročilo: »Najpomembnejše delo večletnega romunsko-jugoslovanskega sodelovanja — hidroenergetski in plovni sistem Đerdap je danes spuščen v pogon. Ta, po mnogočem zgodovinski do-

godek, sta na simboličen način opravila predsednik SFRJ Josip Broz Tito in predsednik državnega sveta SR Romunije Nikolae Ceausescu...«

Oba predsednika sta se srečala točno ob 11. uri na sredini zapornice, prav na tistem mestu, kjer nevidna mejna linija med dvema državama, zdaj označena z marmornim trakom, seka zapornico in za vedno ukročene vode Donave...«

Temu sledi opis pristranskega srečanja obeh predstavnikov, pozdravi vidnih predstavnikov obeh držav, odkrivanje spominske plošče, branje teksta na plošči, intoniranje obeh himen, čestitke, prehod na romunsko stran, kjer je bil miting, pozdravni govori, v katerih so bili navedeni osnovni podatki o velikosti in pomenu objekta, pa odhod na kosilo, zdravice in za konec:

»...Ob svečanem zagonu hidroenergetskega in plovnega sistema Đerdap sta predsednik ZIS Đemal Bijedić in predsednik ministrskega sveta Georgi Georgiju priredila svečan sprejem v hotelu »Đerdap« v Kladovu.

To poročilo bi bilo lahko seveda tudi živahnije in zanimivejše, ne kronološko, brez dvoma pa je govorilo o poteku svečanosti in ni svečanosti samo zabeležilo.

Razlika je močno razvidna tudi iz naslednjega primera:

Vest: Na stadionu JNA v Beogradu je Crvena zvezda premagala ekipo Partizana s 3:1. Pred 50 tisoč gledalci so gole dosegli: Aćimović, Đajić in Karasi za Crveno zvezdo, Živaljević (iz enajstmetrovke) pa je doseel zadetek za Partizan. Dobro je sodil GUGULOVIC iz Niša.»

Poročilo: »Bil je prijeten večer ne samo zaradi svežega vetrca, ki je pihljal na Brdu, temveč še bolj zaradi lepe in zanimive igre, ki so jo prikazali igralci obeh moštev. Zmagala je Crvena zvezda s 3:1, vendar pa

bi tudi Partizan, čeprav je slišati čudno, premagal svojega večnega tekmeca, z istim rezultatom.

Prvi gol je dosegel Aćimović. Napad, ki se je zaključil s mojim strkim zadetkom tega reprezentanta, je začel vratar Đuković...«

Temu je sledil opis cele akcije, enako velja tudi za ostale zadetke, kjer so opisane vse podrobnosti, omenjeni vsi pomembnejši dogodki, zgrešene priložnosti, podana je ocena kvalitete igre in sodnika itd.

Poročilo torej govori predvsem o poteku dogodka, vsebuje pa tudi pomembne elemente vesti, kot so novost, aktualnost, pomembnost in zanimivost. Odgovoriti mora na vseh pet K, poročilo naj bo kratko, oziroma tako dolgo kot je potrebno (in ne več) in končno naj bo jezikovno čisto in naj spoštuje osnovne zahteve novinarskega pisanja. Nasploš pa za vse novinarske zvrsti velja: vsak sestavek mora biti predvsem informativen.

Po obliki oziroma po načinu obdelave ločimo tri vrste poročil. To so:

- navadno poročilo
- reportersko poročilo
- komentatorsko poročilo

Pri navadnem poročilu lahko dogodkom sledimo kronološko (kar je lažje) ali pa dajemo prednost pomembnejšim stvarim (avtorjeva odločitev). Tako reportersko kot komentarsko poročilo pa lahko predstavljata najvišjo novinarsko stopnjo, ki jo obvladajo le zelo sposobni in izkušeni novinarji.

Kljub vsemu pa novinarske oblike izražanja niso strogo določene in popolnoma razmejene. Med seboj se prepletajo, pogosto prehajajo ena v drugo, se med seboj mešajo ali dopolnjujejo (pred poročilom lahko na primer kot napoved dogodka podamo celotno vest. So tudi primeri, da v enem samem sestavku najdemo tudi po nekaj oblik (vest, poročilo, intervju in reportažo), pa vendar je prispevek tak kot mora biti. Vse je odvisno od dogodka in še več od sposobnosti novinarskega peresa. Prav to dejstvo pa tudi otežkoča teoretično obdelavo novinarskih žanrov.

VESTI IZ PROIZVODNE

TOZD MONTAŽA

Turbine

Za HE Čakovec smo v pločevinarni izdelali zvarjenec za prvi vbetonirani del sesalne cevi. Trenutno se sesalna cev nahaja na peskanju pred površinsko zaščito in mehansko obdelavo. Predvidoma bo prva sesalna cev pripravljena za odpremo do 31. julija. Zvarjenec za drugo cev bo gotov do 25. julija, celotna druga sesalna cev pa bo pripravljena za odpremo v prvi polovici letošnjega avgusta.

— Obloga sesalne cevi za HE Grabovica je gotova in predana odpremi. Zvarjenec za drugo oblogo še izdelujemo, izgotovili ga bomo predvidoma do 25. julija. Ker se nam mudi, bomo morali sesalno cev takoj speskati, površinsko zaščititi in pripraviti za odpremo.

— Za HE Ožbolt za odpremo pripravljamo gonilnik, turbinsko gred in cevi v turbinski gredi.

— Zaradi pomanjkanja dela je montaža črpalk prevzela v delo gonilnik za HE Sokolovica. Predvidoma bo gonilnik gotov in pripravljen za odpremo v drugi polovici avgusta 1979.

— V fazi poizkusne montaže so štiri lopute Ø 2900 s pripadajočo opremo za HE Hemren Dam. Izvršiti bomo morali še tlačni in funkcijski preizkus ter lopute površinsko zaščititi in odpremi.

— V zaključni fazi mehanske obdelave se nahaja oprema za prvo loputo premera Ø 5000. Še vedno pa so problematične obloge čepa, katere se še vedno kot nadomestilo izmeta izdelujejo v pločevinarni. Oprema za drugo loputo Ø 5000 pa se nahaja še v fazi mehanske obdelave.

V zaključni fazi mehanske obdelave je tudi oprema za prva dva Howel Bungereja. Temu bo sledila poizkusna montaža, tlačni preizkus in funkcijski preizkus. Na tretjem okrovu je varjenje tesnilnih pasov izvršeno in temu bo sledila preostala mehanska obdelava.

Za četrti okrov Howel Bungereja so še vedno problematične nedobavljene elektrode, zaradi katerih pločevinarna ne more nadaljevati z varjenjem tesnilnih pasov.

Posamezne pozicije vodilnika se pripravljajo za poizkusno montažo skupno s predvodilnikom, na katerem pravkar končujejo mehansko obdelavo.

Oprema vodilnika za drugi agregat še vedno mehansko obdelujejo, za drugo spiralo pa trenutno prilagajajo plašče na traverni obroč.

— Za HE Tikveš je za prevzem pripravljena spirala z vodilnikom, gonilnikom z gredjo, ležajem in tesnilko. Prevzemu bo sledila demontaža, površinska zaščita in nato priprava za odpremo.

Oprema drugega agregata je še v fazi mehanske obdelave pred poizkusno montažo. V začetni fazi poizkusne montaže se za isto naročilo nahajata še dve pripadajoči loputi.

— Za izvozno naročilo HE Ruahihi je odpremljena vsa oprema, razen regulacije, katera bo gotova in pripravljena za odpremo v drugi polovici julija.

Dieselski motorji

Naročena motorja tipa 723 LH za črpalno postajo Dvor se nahajata v fazi funkcionalnega poizkusa. Predvidoma bosta motorja pripravljena za odpremo do 31. julija letos.

Za naročeni motor tipa DM 620 MTBH-30 za Rade Končar še vedno nismo prejeli pripada-

jočega generatorja, ki ga bo dobavil naročnik sam, kot obljublja do 31. julija 1979. Zaradi kasnitve generatorja bomo motor odpremili predvidoma v drugi polovici avgusta.

Zaradi pomanjkanja dela montaža dieselskih motorjev nadaljuje z izvajanjem montažnih uslug za druge tozde.

Žerjavi

Za OLT Osijek so za četrti maček zvarjenci že izdelani, poslali smo jih na mehansko obdelavo, do pričetka montaže pa moramo dobiti iz Rade Končarja manjkajoče elektromotorje.

Prvi most striper dvigala za železarno Nikšić smo 10. julija odpremili naročniku.

Drugi most z mačkom za istega naročnika pa je tudi gotov in trenutno v fazi demontaže pred površinsko zaščito in odpremo. Za Metalno Maribor je v fazi preizkusne montaže nosilka in mehanizem spreaderja.

Oprema za tri mehanizme je mehansko obdelana in pripravljena za poizkusno montažo. Pospešeno poteka mehanska obdelava tretjega polarnega žerjava za ZSSR. Glavne nosilce v pločevinarni razvezujemo, nato pa jih bomo peskali in površinsko zaščitili. Predvidoma se bo poizkusna montaža pričela v začetku avgusta 1979.

Reduktorji

Za naročnika iz Sovjetske zveze imamo 12 podajnih mehanizmov v fazi funkcijskega preizkusa, odpremili jih bomo predvidoma do 24. julija 1979. Za istega naročnika je v fazi mehanske obdelave še osem podajnih mehanizmov, kateri bodo predvidoma gotovi in pripravljani za odpremo v oktobru letos.

Črpalke

V montaži so gotove in pripravljene za odpremo še zadnje štiri črpalke za naročnika Ormož in Virovitica.

— Za naročnika PS Litostroj so gotove in predane v skladiščenje črpalke tipa 3CV2-XIV.

— V fazi funkcijskega preizkusa se za Kikindo nahaja evakuacijski agregat z dvema črpalkama.

V fazi funkcijskega preizkusa so še tri črpalke tipa 5CN7 za Elektrobosno, Jajce.

Zaradi pomanjkanja dela je montaža črpalk prevzela v izdelavo štiri hidravlične preoblikovalne stroje HPC-1-63. Dva preoblikovalna stroja sta gotova in pripravljena za površinsko zaščito, dva pa sta pripravljena za določeno predelavo.

TOZD MONTAŽA je imela v mesecu juniju 1979 po gospodarskem načrtu predvideno količinsko realizacijo 570 ton.

Uspelo nam je doseči 422 ton oziroma 74-odstotno izpolniti plan.

B. Seme

TOZD PPO

Prvo polletje je TOZD Proizvodnja preoblikovalne opreme zaključila dokaj uspešno. Dosežena kumulativna proizvodna realizacija je 826 ton, to je 85 odst. polletnega gospodarskega plana, ki znaša 975 ton. Kumulativna blagovna realizacija za isto obdobje pa je 878 ton oziroma 90 odstotkov. Glede na gospodarski plan za leto 1979, ki predvideva 1800 ton realizacije, smo dosegli v prvem polletju 46 odst. proizvodne in 49 odst. blagovne realizacije.

V primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta je proizvodna realizacija večja za 90 odstotkov. Po gospodarskem načrtu — 200 ton realizacije — smo v juniju dosegli 223 ton proizvodne realizacije oziroma 111 odst., blagovne proizvodnje pa smo odpravili 251 ton oziroma 125 odst. Vsa pohvala gre tudi sodelavcem — monterjem TOZD MONT — dieselski motorji in črpalke, ki so svoje zadolžitve opravili uspešno in kvalitetno ter v dogovorjenem roku. Delavci tozda Proizvodnja preoblikovalne opreme si še v naprej želimo takega sodelovanja s tozdom MONTAŽA.

V juniju smo iz dogovorjene realizacije 12 preoblikovalnih strojev vse odpravili naročnikom. Naše stroje so prejeli: Iskra — Nova Gorica hidravlični stebni stroj HSO-1-25 (P-62299), Ikarus — Zemun hidravlični vlečni stroj HVO-3-400 (P-62220-01), Swaty — Maribor vrtljivo mizo z izpahovalno napravo (P-62178), Soko — Mostar hidravlični vlečni stroj HVO-2-250 (P-62235), Prva Petoletka — Trstenik hidravlični vlečni stroj HVO-2-250 (P-62241), Magnohrom — Kraljevo hidravlični vlečni stroj HVO-2-250 (P-62325), Konstruktor — Split hidravlični preoblikovalni stroj HPC-1-25 z ravnalno napravo (P-62239), Metalurški inštitut — Ljubljana hidravlični utiskovalnik HUO-2-250 (P-62244),

IMT — Beograd hidravlični krivilni stroj HKOC-1-250-5000 (P-62247), Agrovovodina — Novi Sad hidravlični preoblikovalni stroj za duroplaste HDS-2-160 (P-62257) in hidravlično opremo za Rade Končar — Sombor. Skupna teža je dosegla 251 ton.

V juliju bomo predvidoma zmontirali, funkcionalno preizkusili in odpravili našim naročnikom 11 preoblikovalnih strojev: Jugodentu — Novi Sad hidravlični vlečni stroj HVC-2-25, Unisu — Goražde hidravlični stiskovalnik stebni HSS-1-25, Porcelanu — Izlake hidravlični preoblikovalni stroj HPC-1-25, Standardu — Osijek hidravlični vlečni stroj HVO-2-160, Titanu — Kamnik hidravlični vlečni stroj HVO-2-160, Uniorju Zreče hidravlični vlečni stroj HVO-2-160 in hidravlični vlečni stroj HVO-2-250 ter naročniku iz Kaira — Egipt hidravlični krivilni stroj HKS-630, vse v skupni teži 140 ton.

L. Gorjanc

TOZD OB

Pol leta napornega dela je za nami. Veliko volje, prizadevanja, truda in umskih sposobnosti je vloženo v boju za doseg končnega cilja — za doseg plana tako količinskega kot finančnega. In kakšne sadove so rodila naša prizadevanja?

NOVI STROJI — NOVA TEHNOLOGIJA

Obdelava turbinskih lopatic

Prav gotovo je ena najzahtevnejših operacij obdelave obdelava hidravličnih lopatic. Poseben problem predstavljajo lopate gonilnika Kaplanove turbine.

Lopatice obdelujemo v celoti ročno z ročnim pnevmatičnim orodjem (torej je ročno tudi kosmačenje in končna obdelava).

Sicer v svetu poznajo več različnih načinov obdelave. Pri tem velja, da komplicirano prostorsko obliko obdelajo v največji možni meri strojno.

Nekaj proizvajalcev turbin obdeluje s 5-osnimi CNC rezkalnimi stroji. To so izredno dragi stroji, za katere je zahtevna že sama priprava programa. Program za obdelavo v petih oseh se mora izdelati na velikem računalniku.

Vse ostale metode so poizkusi s cenejšo opremo, na primer: kopiranje na namenskem rezkalnem stroju, vrtanje surovca na potrebno globino po koordinatah, ki jih poda konstrukter, nato pa ročno odzemanje materiala med izvrtinami itd.

Pred kratkim smo zasledili še eno metodo obdelave, ki je zelo privlačna. V TOZD PPO se namreč odločajo o nakupu velikega portalnega obdelovalnega centra, ki ima krmiljene tri osi. Ta krmilna CNC naprava ima poleg lastnosti običajnega CNC, ki ga v Litostroju že poznamo, še lastnost odčitavanja koordinat. Krmilna naprava FIDIA lahko v

povezavo s posebnim elektronskim tipalom »posname« obliko modela, ki je lahko lesen ali iz umetne mase. Koordinate se avtomatsko zapisujejo na disketo, ki ima zmogljivost 256.000 znakov. Disketa ima torej vlogo luk-

Polletni rezultati kažejo dobro, vsaj kar zadeva doseganje normativnih ur — NU. (Polletnega obračuna namreč še ni).

V juniju smo planirali 99380 NU, naredili pa smo 99953 NU ali 100,6 odst. To je vsekakor zelo soliden doseg. V šestih mesecih pa smo naredili 593.033 NU ali 87 odst. kumulativnega načrta oziroma 46 odstotkov letnega plana.

Ponovno poudarjamo, da ni pomembno število opravljenih NU, temveč to, da se te NU opravijo na tistih komisijah, ki so najbolj nujne in od katerih pričakujemo tudi ustrezen finančni rezultat, da ne povečujemo samo nedovršene proizvodnje. To pa je odvisno tudi od pravočasne založenosti z materialom in od razpoložljivih zmogljivosti.

V mesecu juliju smo začeli z obdelavo čeških ulitkov. Težave nastajajo zaradi teže odlitkov oziroma zaradi premajhne zmogljivosti žerjavov.

● Pri turbinah potekajo dela na HE Hemren Dam,

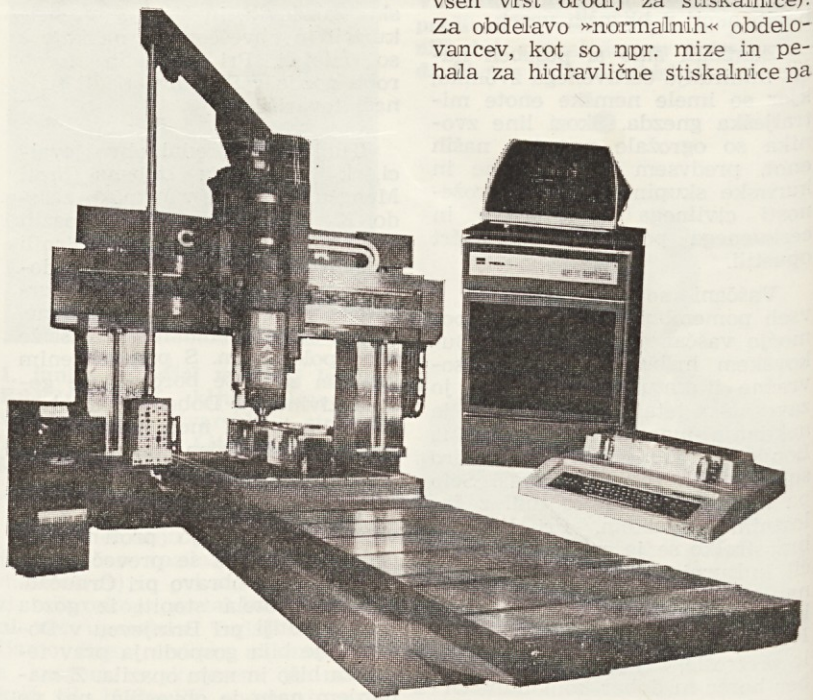
● črpalke izdelujemo za ČP Dvor,

● reduktorji — dela potekajo na reduktorjih za ZSSR,

● stiskalnice — začeli smo z izdelavo tako imenovanega ruskega programa,

● vilicarji — končujemo z deli na pettonskih vilicarjih, dela pa potekajo tudi na nakladalnikih.

P. Hajdinjak

Krmilna naprava FIDIA CNC COPYMILL ob portalnem obdelovalnem centru CASER

PRIZNANJE OB DNEVU CIVILNE ZAŠČITE

Skupščina občine Ljubljana-Šiška — Svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozashito in Občinski štab za civilno zaščito sta ob dnevu civilne zaščite — 20. juniju podelila priznanja in značke za dosežene uspehe pri razvoju civilne zaščite in krepitve obrambnih sposobnosti. Slavesna podelitev priznanj je bila 22. junija v sejni sobi TOZD OB, priznanja pa je nagradencem izročil poveljnik štaba civilne zaščite v Litostroju tovariš Darinko Kolbl.

Nagrajenci so se s svojim delom odlikovali na raznih področjih civilne zaščite, sodelovali so na tekmovanjih civilne zaščite in prve pomoči, poleg vaj in usposabljanja pa so nudili tudi ustrezno pomoč enotam civilne zaščite (v krajevnih skupnostih, ki so v neposredni bližini Litostroja). Naše enote so sodelovale tudi na večjih manifestacijah ob praznikih mesta in občine, udeleževale so se raznih tekmovanj v nujenju prve pomoči in podobno. Ob letošnjem prazniku je prejelo priznanja 27 Litostrojčanov, in sicer: Darinko Kolbl, Sonja Mravljica, Mihael Premk, Avgust Klemenc, Ivan Maričič, Matej Gelsemanovič, Ivan Černoša, Rajko Šabec, Ivanka Lukanc, Dominik Selan, Anton Papež, Jožica Snoj, Kristina Jančar, Štefan Vogrinčič, Maks Štrukelj, Ilija Katilović, Ivan Savor, Franc Kovačič, Franc Mihelič, Alenka Azman, Hrabroslav Premelč, Vinko Kabaj, Vladimir Mlinar, Ankica Pintar, Vukosav Živković, Martin Fine in Janez Gal. Vsem nagradencem iskreno čestitamo!

M. H.

je mogoče krmilno napravo programirati tudi na običajen način.

Če bomo podpisali pogodbo o nakupu omenjene opreme, si lahko obetamo še nove racionalizacije na področju mehanske obdelave.

S. Glumpak

MODROST MED PRIJATELJI

Stric Matic ima prijatelja, ki je že dokaj v letih.

Ljubzensko je vezan na dekle in ta ljubezen se vleče že celo desetletje. Pred kratkim pa mu je dekle postavila resno vprašanje: »Kaj pa ti pravzaprav misliš o najini poroki in bodočnosti?«

»Le kaj naj bi mislil! To si mislim, da sva se že postarala in je že skrajni čas, da bi se poročila. Samo bojim se, da naju ne bo nihče več maral!«